

1211
XIV?

[Faint, illegible text visible through the paper on the back cover, possibly bleed-through from the reverse side.]

~~GH. 28.~~

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

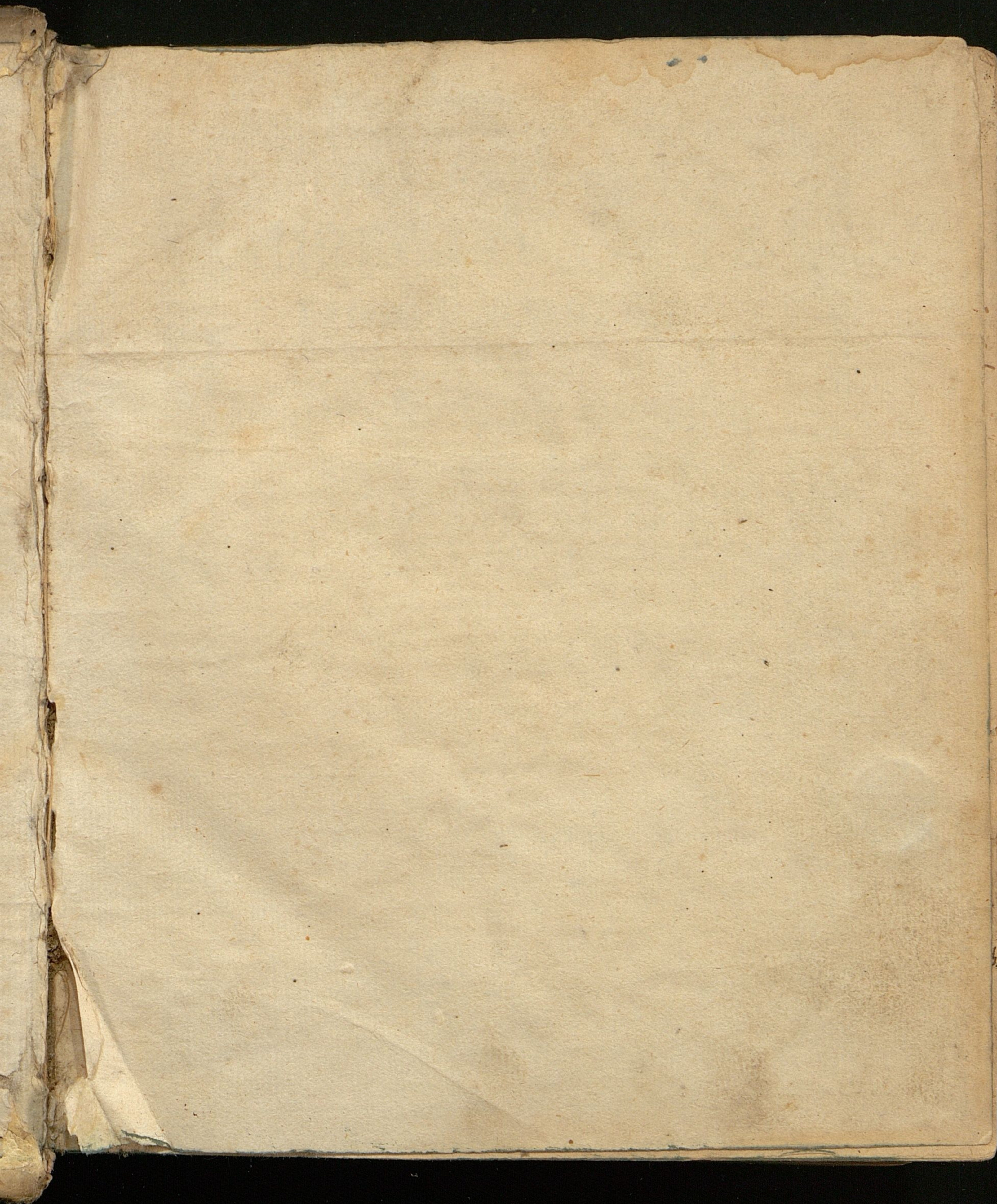
VI-40.

SIGNAT. clvcccxciii.

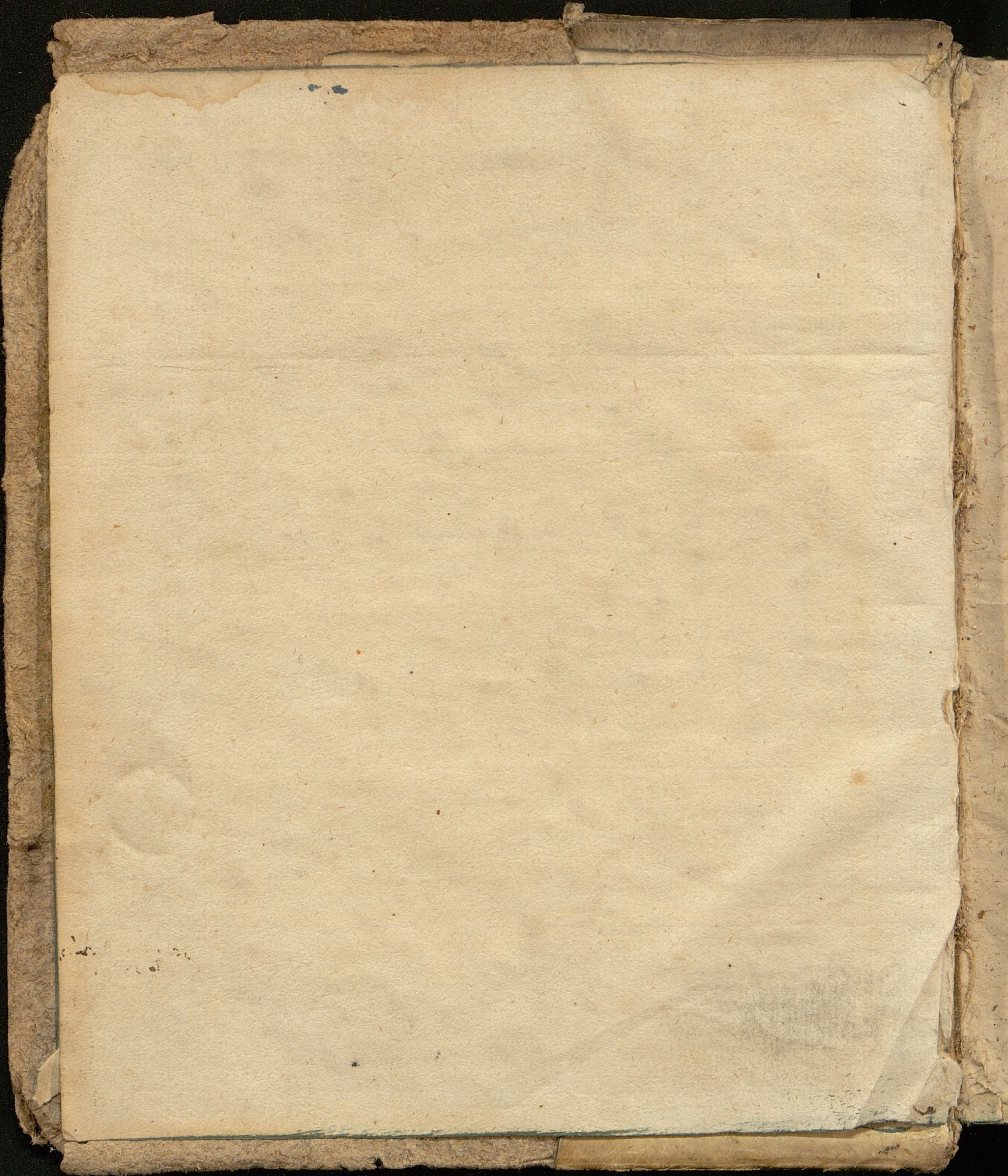
Constat 24 qd

DISPUTATIO ORDINARIA
De
IMPLETIONE
LEGIS

1631.

13

nn)

42

Opposita disputationi Bellarmini
de Veritate bonorum Operum, quam habet
lib. 4. de Justificatione à cap. 10.
usq; ad finem libri.

*Et publici exercitij gratiâ proposita in inclytâ
Academiâ Wittebergensi*

PRÆSIDE

FRIDERICO BALDUINO

Doctore, Professore & Superintendente.

RESPONDENTE

M. BALTHASARE FURMANNO

Wittebergensi, Collegij Philosophici
Adjuncto.

*Habebitur, volente Domino, ad d. 5. Novemb. horis
& loco solitis.*

WITTEBERGÆ,
Ex Officinâ Typographicâ Johannis Gormanni,
Anno M. DC. XIX.

1632.

DISPUTATIO ORDINARIA

IMPLETIONE
LEGIS

Opposita disputationi Bellarminae

de Veritate honorum Operum, quam habet

lib. 4. de Justificatione a cap. 10.

vsq; ad finem libri.

Et publicè exercitiè gratis proposita in hujus

Academiae Wirtembergensis

P R A E S I D E

F R I D E R I C O B A L D U I N O

Doctore, Proctore & Superintendente

Assessorate

M A G I S T R O A L T H A R E F U R M A N N O

Wirtembergensi, Collegij Philosophici

Præsidente

Publico, totius Academiae ad d. Novemb. 1632.

Composita

In Officina Typographica Johannis Gormanii

Anno MDCXXXII.

DISPUTATIO ORDINARIA

De

IMPLETIONE LEGIS.

THESIS I.

Una Opera vocat Bellarminus *Justitiam* actualem, vel, quod nostram coram DEO valentem justitiam in operibus bonis consistere existimat: vel quod opera, & mandata, quibus præcipiuntur, justitia Dei appellantur, Es. 64, 6. Deu. 27, 10. De his quatuor proponit quæstiones in Præfat. lib. 4. de Justific. nimirum, *de necessitate; de veritate; de merito; de perfectione bonorum operum*: tres priores libro quarto & quinto de Justificatione pertractat: quartam in membro secundo quæstionis secundæ attingit, & quæ de ea restant, cum his ad libr. de monachis & ad libr. de distinctione peccati mortalis & venialis nos remittit.

II.

Cum ergo splendidum sit bonorum operum nomen, quo nihil facilius dici; nihil difficilius præstari potest, operæ præteritum judicavimus, Bellarminianam illam de Bonis operibus dissertationem examinare, ut & fraus Romanensium detegatur, & convitia, quæ hoc nomine plenis buccis in nostras effundunt Ecclesias, ad autores suos remittantur. Cujus rei initium fecimus jam suo tempore, examine primæ quæstionis, quæ fuit de Necessitate bonorum operum.

III.

Jam, bono cum Deo, à quo omne donum perfectum & omne datum optimum, ad quæstionem secundam accedimus; cujus statum ita format Bellarminus lib. 4. de Justif. cap. 10. *Utrum homines justificati & gratia Domini adjuvante possint ita legem divinam implere, ut opera ipsorum non modo non sint appellanda peccata, sed etiã verè ac propriè justè dici mereantur.*

Et hujus status generalem constituit titulum: *De veritate justicie operum*, cujus tractationem tribus assertionibus includit: Prima est, *legem Dei justis hominibus absolute esse possibilem, non quidem per solas vires liberi arbitrii, sed per auxilium gratie Dei.* Secunda: *Opera justorum simpliciter & absolute justa, & suo etiam modo perfecta esse.* Tertia: *Operibus justorum hominem vere justificari, non primam sed secundam justificatione, qua non facit justos ex impijs, sed justiores ex justis.* Hæc omnia ad Impletionem Legis pertinent; sub quo titulo de singulis ordine videbimus: in omnibus enim negativam tenent nostræ Ecclesiæ. Deus captis nostris clementer adspiret.

CAPUT I.

Quod de Impletione Decalogi hic agatur.

IV.

Lex Mosis usitate distinguitur in præcepta, ceremonias, & judicia Deut. 6, 1. Paulus vocat *Νεφηλας, λατρείαν, ηθ νομοθεσίαν* Rom. 9, 4. Vulgò dicitur lex moralis, ceremonialis & forensis: Duæ posteriores species extra controversiam Christianos non concernunt; erant enim privati tantum, & positivi juris in populo Judaico, quod gentibus accommodari non poterat, ut prolixè probat Eusebius lib. 1. demonstrat. Evang. c. 3. unde & abrogandæ erant illæ leges in Noy. Test. quod Heb. 10, 1. in genere asseritur, de ceremoniali in specie Col. 2, 16. de forensi verò Gen. 49, 10. De harum ergo legum impletione hic non agitur.

De lege morali, prout à Mose scripta & in Decalogo comprehensa est, quæritur, an ejus impletio hic intelligatur? Rationem dubitandi faciunt, qui legem illam per Mosen non nisi Judæis, aliis verò gentibus minimè datam esse, contendunt. Inter quos est, Dominicus à Soto, qui lib. 2. de justitiâ & jure quest. 5. art. 4. Christianos à totâ lege scriptâ in libris Mosis liberatos scribit, non quòd non teneantur servare legem illam Mosis, ut est naturalis; & quatenus est in Evangelio, & epistolis Apostolorum.

1635.
renovatur, sed ut est ab ipso Mose scripta: quia Moses nos jam
obligare non possit, sed solus Christus. Christiani enim sumus,
non Judaei, referente Bellarmino lib. 4. de iustificat. cap. 6. qui quidem
opinionem illam Soti refutat, sed Gregorius de Valentia defendit tom.
2. disput. 7. punct. 7.

VI.

In eandem sententiam scribit Benedictus Pererius disp. 6. in cap.
2. ad Rom. num. 44. *Lex Mosis non alij genti quam Hebraorum
lata est, nec alios, nisi Hebraeos tantum obligabat.* Quod ne de
legibus positivis, hoc est, ceremoniali aut forensi intelligas, mox
addit: *Sicut circumcisio, per quam fiebat initiatio quadam le-
gis, & religionis Judaica, & professio atq; obligatio universae le-
gis Mosaica observanda, non obligabat alias ullas gentes, nisi so-
los Abrahae posteros, neq; gentilis peccabat, non recipiens cir-
cumcisionem Judaicam: itidem quoq; dicendum est DE IPSA
LEGE MOSIS: quam suam adsertionem D. Ambrosio opponit, qui
gentiles non credentes ideo reos futuros scribit coram Deo, quia
legem Mosis accipere noluerunt, in comment. super cap. 2. ad Romanos.*

VII.

Ab hac opinione non procul abesse videntur, qui Mosen le-
gislatorem Christianorum simpliciter & omnino esse negant.
Non equidem ignoramus, B. Lutherum interdum ita fuisse lo-
quutum: *Mosen legislatorem nolumus, in explicat. 20. cap. Exodi tom.
4. Jen. ger. fol. 496. 6. Lex obligat Iudaeos, non gentes, in libello wie sich
die Christen in Mosen schrecken sollen/ tom. 3. Jen. fol. 166. b. item Mo-
ses Iudaico tantum populo datus est, ad gentes & Christianos non pertinet,
cont. caelest. Proph. part. 1. tom. 3. Jen. germ. fol. 41. a. & c.* Sed hoc
non ita simpliciter intelligit, quasi Deus per Mosen decalogum
nobis Christianis omnino non dederit. Certe inter formulas lo-
quendi incautas refert D. Urbanus Regius, si quis dicat, *Decalogum
non esse datum, ut eum observemus.* Nam qui talia audiunt, nisi Paulum
exacte intelligant, non possunt non offendi. Statim enim cogi-
tant, in meditatione aut exercitio Legis ac bonorum operum non
esse versandum. Haec D. Regius in lectione Lutheri versatissimus,
in aureolo illo libello de Formulis caute loquendi. p. mihi 10. Non
ergo ita nude & simpliciter accipienda sunt Lutheri verba.

8. Sed

Sed primū respectu solennis istius promulgationis in monte Sinā, quam ad solum populum Hebræum, coram quo facta est, spectare, nemo negat. Quo sensu Lutherus scribit, Mosen decalogo suo notare tantū illum populum, quem duxit Deus ex Ægypto, in explicatione cap. 20. Exodi, & in instructione, quomodo cum Mose agendum sit, ait: *Lex soli populo Israëlitico lata est, gentiles hinc exclusi sunt* (nimirum à promulgatione legis) *quanquam & ipsi legem cum Iudeis communem habent, quæ naturaliter cordibus ipsorum inscripta, non autem cœlitus audita fuit, sicut à Iudeis.* Vides hinc Lutherum de legis auditu, hoc est, de solenni legis promulgatione agere,

Deinde Mosen legislatorem Christianorum non agnoscit, respectu rigoris, coactionis & damnationis, quia lex iusto non est posita, & *κείρα*, non premit, non urget, non damnat eum 1. Tim. 1. 9. Quo sensu super cap. 20. Exodi, cum scripsisset, nos præcepta morum non habere ex Mose, addit: *Hoc autem idē dico, ut occurrā illis, qui Mosen omni violentiā nobis imponere volunt, cum omnibus præceptis suis observandum: quod nequaquam faciemus, nisi quatenus cum lege naturæ consentit: legemus eum, ut doctorem alium LIBERE & NON COACTE, sed legislator noster non erit,* (scilicet, qui cogat & urgeat nos ut Iudeos extra Christum) *nam in Nov. Test. sat legū habemus: nolumus ergo eum habere IN CONSCIENTIA nostrā, sed illam Christo reservabimus puram.* Vides hinc de coactione & rigore illo legis agi, ut & de accusatione, quæ urgentur conscientiæ extra Christum, quia nemo perfectissimæ & undiquaque absolutæ obedientiæ legis sibi conscius est. Eo sane respectu Moses Christianorum legislator non est, quia habent illi mandata Christi, quæ gravia non sunt 1. Ioh. 5. quia libero spiritu fiunt, & quæ desunt renatis, non imputantur, propter perfectam obedientiam Christi. Eodem modo scribit mox ab initio Explicationis illius capituli 19. & 20. Exodi: *Mosen ita proponendum esse populo, ut, cum mandat, urget, cogit, Iudeorum legislator maneat, nec denerentur eo Christiani ad intricandas conscientias ipsorum: aliter enim ad nos eum non spectare, quam quatenus cum lege naturæ consentit.* Ergo Moses cum suo decalogo non prorsus rejiciendus est à nobis, quia aliqua ratione ad nos pertinet, quatenus nimirum regulas vitæ præscribit, hoc epim est, cum lege naturæ consentire. Sic in lib. 1. cont. cœl.
pro

prophetas scribit, se, cum contra Mosē disputat, conscientiarum libertatem a peccatis querere: imō semper urget Christum, & rejicit Mosē, quatenus ille non nisi cogere & damnare potest. Vide tom. 3. Ien. german. fol. 40. a. b. Et in explicat. cap. 20. Exod. tom. 4. Ien. ger. fol. 489. iterum scribit: *Alium habemus doctorem, qui nequaquam cogit & terret, ut Mosēs, sed gratiam offert, donat & salvat, videlicet Iesum Christum.* Vides hic, Mosē rejici & Christianos ab eo excludi, non simpliciter, sed quatenus cogit, terret & damnat.

X.

Denique Lutherus interdum circumstantias quasdam Decalogi respicit, ut est illud de educatione filiorum Israël ex Ægypto, & ceremonias præceptis moralibus annexas, ut est illud, de sanctificando Sabbatho, seu die septimo: quæ tantum usque ad Christum durare debebant, quo respectu decalogum ad Judæos tantum pertinere scribit l. d. in cap. 20. Exodi. Quod nos non negamus: sed ipsum decalogum in suis moralibus consideratum, Judæis tantum latum esse, inde non sequitur. Observanda enim hic est regula: *In lege morali, prout ea à Mose proponitur, multa sunt ceremonialia: moralia omnes obligant homines: ceremonialia tantum Judæos. Morale est in decalogo, quidquid convenit cum notitiis naturalibus: quidquid in pleno usu reperitur in Novo Testamento: & quidquid Prophetæ ostendunt etiam ad gentes pertinere: quæ ex his tribus non sunt, inter ceremonialia sunt referenda, & tantum ad Judæos pertinent.* Quæ de re plura egia comment. Epist. ad Rom. cap. 2, part. 1. quest. 10.

XI.

Quod ergo B. Lutherus secundum quid & certo respectu dixit, id simpliciter asserendum non est. Legislator noster Mosēs est, 1. non respectu illius promulgationis, solis Judæis factæ in monte Sina, quo sensu Paulus quoq; gentes legem habere negat Rom. 2, 14. 2. non respectu rigoris, coactionis & damnationis, quæ tangit omnes extra Christum. 3. non respectu circumstantiarum & ceremonialium nonnullorum, quæ ipsis decalogi præceptis adherent: sed respectu simplicis dationis, quæ omnes homines ad obedientiam Decalogi obligat: & sic omnes homines legem à Mose acceperunt.

2. Nam

Nam 1. lex per Mosen data est, gratia per Jesum Christum facta *Ioh. 1, 17.* quæ sententia generalis est, ita ut quibus per Christum gratia facta, iisdem etiam legem per Mosen datam esse, dicendum sit. 2. Lex non destruitur per fidem, sed statuitur *Rom. 3, 31.* quod de lege per Mosen lata intelligendum; illa enim in Scripturis absolute lex appellatur. Ergo quorumcunque fides esse potest, iis etiam lex per Mosen data. 3. Concupiscentiam nesciebam peccatum esse, inquit Paulus, nisi lex dixisset, non concupisces *Rom. 7, 7.* Lex utique Mosaica seu decalogus: ex eâ enim est agnitio peccati *Rom. 3, 20.* Si ergo decalogus non nisi Judæis datus est ipsosque solos obligat, nemo etiam præter Judæos, concupiscentiâ peccatum esse cognosceret; quod oppidò absurdum. 4. Necessè est, ut universa doctrina Christiana sit in Scripturis comprehensa. Remittimur enim omnes ad legem & ad testimonium *Esa. 8.* Si ergo Moses cum lege à se scripta simpliciter ad nos non pertinet, ut Sotus vult; ubi quæso est altera pars doctrinæ Christianæ in Scripturis? Certè Paulus ait: Quicquid scriptum est, in nostram (etiam gentilium) doctrinam scriptum est *Rom. 15, 4.* 5. Deus præscribens nobis regulas & præcepta, juxta quæ vivere debeamus, (siquidem coli non vult mandatis hominum) immediatè nobiscum non egit. Usus ergo est vel opera Mosis vel Christi. Hi duo enim mediatores sunt in domo Dei, per quos nobiscum agit *Heb. 3, 3.* Jam verò Christum legislatorem, propriè sic dictum, nostrum non esse, defendimus contra Pontificios. Ergo certo respectu Moses legislator noster est. 6. Ut reliqua paucis contrahamus: Si lex Mosis, seu decalogus Christianis per Mosen non datus; non tenerentur implere decalogum, nec peccare possent contra decalogum, nec puniri propter transgressionem decalogi; quia quibus non est lex data, apud eos quoque non est obligatio vel prævaricatio legis: neque fulmen illud Mosaicum; maledictus qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit *Deut. 27, 26.* ipsos tangeret: nec tandem per Christum à maledicto legis Mosaicæ rectè redempti dicerentur *Gal. 3, 13.* quia, quos non tangit maledictio, ad eosdem quoque non pertinet redemptio.

XIII.

Neque est quod dicas, puniri eos propter transgressionem legis
natu-

naturæ, quam etiam gentiles habent, quæ, quia mores hominum regit, moralis appellatur. Hoc enim non sufficit, nam scriptura docet, maledictum *Legis Mosaica* venisse super omnes, ad quos Christi pertinet redemptio, ut colligitur *ex Gal. 3, 13*. Et lex moralis, seu naturæ, à decalogo reipsa non differt, quod & B. Lutherus faretur, qui Decalogum Mosis, ipsam legem naturæ, locis allegatis, & disput. 2. cont. Antinom. th. 40. nominat; & Augustinus alicubi decalogum instaurationem legis naturalis vocavit: quæ instauratione, quare facta, hoc est, cur lex mentibus inscripta, in decalogo repetita, literisq; consignata fuerit, ostendi in *comment. in cap. 2. ad Rom. part. 1. quest. 12*. Quicunq; ergo propter transgressionem legis naturæ puniuntur, hi in effectu propter transgressionem Decalogi puniuntur, cum hæ duæ leges reipsa non differant, sed una sit alterius & declaratio & confirmatio.

XIV.

Nodum in scirpo quarunt, si qui inter legem naturæ & decalogum reale discrimen constituunt. Nam utriusq; legis præcepta idem habent objectum, quia omnia agunt de moribus; eandem habent formam, quia omnia honesta præcipiunt, turpia prohibent. In perfectione autem & perspicuitate quædam est differentia, quod lex naturæ jam post lapsum externam potissimum disciplinam, Decalogus interiores quoq; cordis motus informat, h. e. illa ad externorum peccatorum, hæc ad ipsius prave concupiscentiæ agnitionem adducit *Rom. 7, 7*. Unde August. alicubi scribit: *Peccator oblitus erat se, nec videbat se, ideo data est lex, ut videret se*. Lex naturæ temporales tantum penas, decalogus etiam æternas minatur, Et hoc respectu vocatur lex Mosis virtus peccati *1. Corin. 15, 56*. quia atrocitatem peccati ostendit, quam naturam cognoscere non valemus. Quæ tamen omnia decalogum à lege naturæ realiter non distinguunt: nam magis & minus non diversificat speciem.

XV.

Sic & decalogus à lege morali, non nisi externo quodam accidente differt, quod nimirum ille certo præceptorum numero constat, hæc non item: alias propter convenientiam formalem pro synonymis semper habita sunt ab orthodoxis: nihil enim aliud continet decalogus, quam moralia, à quibus lex moralis nomen habet, quæ à numero præceptorum decalogus appellatur. Cum
 B autem,

29.

75.

15.

autem præcepta morum non numeranda sint, sed ponderanda, non est, cur decalogum a præceptis morum, eo quod plura sunt, quam decem, distinguamus: præsertim, cum hæc decem verba præceptorum omnium fontes sint, quæ divino vel humano jure circa mores dari queunt: unde veteres *denada* dixerunt, quasi *de-xada*, quod omnia harmoniarum symphoniaramq; genera capi-
ant.

XVI.

Cæterum, quod gentiles in observatione legis non tantum ad legem naturæ, verum etiam ad decalogum remittantur, inde quoq; constat, quod cum in Scripturâ præcepta morum nobis iunguntur, non legis naturæ tantum fit mentio, sed verba ex ipso decalogo reperuntur. *Qui diligit proximum*, scribit Paulus ad gentes, *legem implevit*, legem utiq; Mosis seu decalogum: ideo mox addit: *nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices; non concupisces.* Et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: *diliges proximum sicut teipsum* Rom. 13, 9. quæ verba ex ipso Mose petita esse, nemo negare potest: & argumentum non postremum suppeditant, quod decalogus etiam gentibus sit datus, eosq; obliget. Quomodo enim implere possunt legem Mosis, si eis non est data? Sic gentes remittit Apostolus ad legem Mosis: *Eph. 5. Honora Patrem & Matrem, quod est mandatum primum in promissione.* Promissio illa non extat in lege naturæ, sed in Decalogo *Exod. 20, 12.* Apostolus Jacobus etiam (à cujus epistola Christianos excludere non possumus, licet Judæis per orbem terrarum dispersis expresse inscripta sit *cap. 1, 1.*) eos, qui mœchantur & occidunt, transgressores legis vocat *cap. 2, 11.* utique non tantum legis naturæ, sed per Mosen datæ & in scripta relatæ, seu Decalogi, nam v. 8. dixerat: *Si legem perficitis regalem, secundum Scripturam: Diliges proximum tuum, sicut teipsum, benè facitis.*

XVII.

Concludimus igitur, Deum etiam gentibus per Mosen dedisse legem, seu Decalogum; ac proinde, cum de impletione legis agitur, non tantum de impletione eorum, quæ lex naturæ dicitur, sed quæ in Mose scripta, & in Decalogo præcepta sunt, sermonem esse. In quam sententiam *D. Ambrosius* scribit: *Legi Mosis & Judæos obnoxios esse, dum non credunt, & gentiles, dum illis adjungere se*

Se noluerunt, in comment. cap. 2. Epist. ad Romanos. Et Augustinus lib. quest. super Num. quest. 53. Ex aliqua parte lex observatur in fide Christiana: ibi enim sunt etiam precepta, quae hodieq; observare jubemur Christiani. In enarratione Psal. 57. expressè scribit, legem omnibus extrinsecus scriptam, quibus divinitus fuit inscripta: Quia homines appetentes ea, quae foris sunt, inquit, etiam à seipsis exules facti sunt, data est etiam conscripta lex, non quia in cordibus scripta non erat, sed quia tu fugiens eras cordis tui, ab illo, qui ubiq; est, comprehenderis, & ad teipsum intro revocaris. B. Lutherus etiam propositionem illam Antinomorum; Decalogum non pertinere ad Christianos: Mosen relegandū esse ad patibulum, nobis nihil cum eo esse negotij; ut aperte falsam, damnat tom. 7. Jen. germ. fol. 291. b. Et disp. 5. cont. Antinomos th. 9. scribit: Nos extra Christum accipere legem, hoc est, literam nondum impletam, & tamen necessario à nobis implendam. Unde liquet, Lutherum non simpliciter, sed certo respectu, Mosen legislatorem nostrum esse, negasse, in locis supra allegatis: qui respectus paulò antè fuit explicatus. Sed factis de primo Capite, in quo Bellarminus à nobis non dissentit.

CAPUT II.

Quod Lex Dei justis hominibus non sit absolute possibilis?

XIIX.

Antequam ad probationem hujus thesios accedam, removenda sunt, quae in quaestionem non veniunt. Non ergo quaeritur de Christo, qui justorum hominum est justissimus, seu, ut Daniel eum vocat, Sanctissimus, cap. 9. Is enim, quin perfectè legem impleverit, nemo dubitat: in mundum enim venit, Non solvere, sed implere legem Matth. 5. quin & oportuit eum omnem implere justiciam Matth. 23. 15. Nec quaeritur de hominibus ante lapsum qui justii fuerunt conditi, & legi Dei perfectè satisfacere potuissent: Sed (ut Augustinus loquitur in Enchir. cap. 30.) homo male utens libero arbitrio, perdidit & se, & ipsum. Verum de hominibus natura sua corruptis per Christum autem justificatis, loquimur, quos justos vocat Scriptura Psal. 33. 1. Luc. 1. 6. 1. Timoth. 1. 9. Parum quia justitia CHRISTI induci Esa. 61. 10. Parum quia justis operibus pleni. Alibi populus sanctus, redempti a DOMINO dicuntur Esa. 62. 12.

B 2

Deinde

Deinde non queritur de impossibilitate absoluta, an secundum Dei potentiam etiam simpliciter sit impossibile, ut renatus hac in vita per Dei gratiam sit absque peccato. Hic enim & nos possibilitatem legis agnoscimus; sed alia est quaestio, quid Deus in justis per potentiam suam possit; alia quid ab hominibus justis peccato adhuc contaminatis praestetur. Ibi vero respondet Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis cap. 7. Si queratur, utrum in hac vita aliquis sit sine peccato, esse non credo: magis enim credo Scripturam, ubi Sanctorum vox est: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quaestio etiam non est, an justis per gratiam Dei aliqua facere possint, quae Legis sunt; hoc enim libenter concedimus, ideo superiore disputatione probavimus opera legis renatis esse necessaria. Sed nec hoc in quaestione est, an possibilitas legis sit quoad conditionem hujus vitae. Ita enim disputavit olim quidem Andradius, Deum ea solum praecipisse, quae praestare divinis viribus adjuti secundum vitam hujus conditionem possumus, & Franc. Costerus in Enchir. cap. 4. Ad praceptorum observationem obligamur, inquit, non ad eorum perfectionem: satis enim est, si ex caritate rem ipsam praestemus quae mandatur, tamen si perfectius ea praestari possit. Sed quod absurdum hoc sit, vel ex eo saltem apparet, quod maledicuntur omnes, qui non observaverint omnia simpliciter, quae scripta sunt in libro Legis Deut. 27. Idcirco hanc sententiam pro derelicta habemus.

XIX.

Manet ergo verus controversiae status iste: An Renatorum opera bona in hac vita perfecta impletione legi divinae satisfaciant? Affirmantem tenent Pontificij, & secus docentibus anathema dicunt Canon. 18. Concil. Tridenti: Sess. 6. Negativam nos probamus scripturis, rationibus, & autoritate patrum.

XX.

In Scriptura primum locum obtinent ea dicta, quae omnes homines, etiam justos & renatos peccato subjiciunt, e. g. Non est homo justus super terram qui non peccet 1. Reg. 8, 46. Eccl. 7, 21. 2. Paral. 6, 36. & Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus 1. Ioh. 1, 8. si vero peccatum adhuc habemus, utiq; perfectionem legis integram habere non possumus: est enim peccatum transgressio legis 2. Ioh. 3, 4. Sic ibidem dicit Apostolus Johannes: Si dixerimus, quod non

1643.
non peccavimus, mendacem facimus eum, 1. Iob. 1. 10. qui verò mendacem facimus Deum? quia nimirum is de justis hominibus post dilu-
vium dixit: *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adole-
scentia sua, Gen. 8. 21.* Si ergò & justis homines inclinant ad malitiam,
utique exacta legis perfectio eis tribui non potest. Nam lex etiam
inclinationem illam ad mala prohibet præcepto de non concupi-
scendo: Si quis autem totam legem servaverit, offendat verò in uno,
factus est omnium reus, *Iac. 2. 10.*

XXI.

Secunda Classis dictorum Scripturæ ex iis locis petitur, in qui-
bus summa Legis Mosaicæ perfectio describitur: ex: gr: *Diliges Do-
minum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota for-
titudine tua; Deut. 6. 5.* Et, *Diliges proximum tuum sicut te ipsum Lev. 19. 18.*
In his duobus mandatis tota lex pendet & Propheta, inquit Salvator *Matth.*
22. 40. Jam verò nemo est, qui Deum ita dilexerit, prout in lege
præcepit: undè aliàs diffidentia & impatientia in sanctis? & cer-
tum est, nos DEUM hâc in vita non rectè & perfectè agnoscere,
nam in speculo videmus & per ænigma 1. *Cor. 13.* quomodò ergò e-
um perfectè amabimus? Nec quisquam proximum ita diligere
potuit, sicut seipsum, præsertim inimicum: ad hunc enim lex illa
etiam pertinet, interprete Christo, *Matth. 5. 43.*

XXII.

Tertia Classis earum Scripturarum est, quæ ostendunt, in re-
natis non saltem Spiritum, sed & carnem esse, & inter ista duo per-
petuam luctam: quam diu autem ista lucta durat, nulla potest esse
legis perfecta impletio. Ita Paulus in genere de renatis scribit *Gal.*
5. 17. *Spiritu ambulate, & concupiscentiam carnis non perficietis: nam caro
concupiscit adversus Spiritum; Spiritus adversus carnem &c.* & de se in spe-
cie dicit *Rom. 7. 14.* *Lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, venundatus
sub peccatum.* Hinc alibi scribit, τὸ φθῆναι οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ, quod etiam
in renatis est, inimicitiam esse adversus Deum, & legi ne quidem
posse subjici.

XXIII.

Quarta Classis petitur ex perpetua querela Sanctorum de sua
imperfectioe; Quoties enim remissionem peccatorum petunt,
toties legem à se non impletam fatentur: Id verò de sanctis omni-
bus

bus in genere dicit David *Psal. 32, 6. Pro hac (remissione peccatorum) orabit te omnis Sanctus: Et Psal. 19, 13. Delicta quis intelligit, ab occultis munda me Domine.* Et sapissimè suorum peccatorum remissionem rogat *Psal. 38, 143. &c.* Esaias etiam agnoscit pollutionem suam *Esa. 6, 5. Va mihi, quia tacei, quia vir pollutus sum labiis, & in modo populi pollutus labiis habito: & cap. 64, 6. expresse scribit de se & omnibus renatis: Sumus & immundi omnes nos, & tanquam vestimentum immundum omnes iustitie nostrae.* Paulus de se prolixam instituit querimoniam *Rom: 7, 18.* quod velle quidem habeat, perficere autem bonum non inveniat. Petrus etiam in statu obedientiae novæ constitutus se peccatorem vocat: *Exi à me Domine, quoniam homo peccator ego sum Luc 5, 8.* Quin & universalis est querela de omnibus *Prov. 20, 9: Quis potest dicere, mundam est cor meum mundus sum à peccato?* In his omnibus Scripturæ dictis nemo est, qui non videat, etiam renatis perfectam legis impletionem derogari.

XXIV.

Quinta Classis ex eo colligitur, quod justificatio coram Deo hominum etiam renatorum operibus simpliciter præceditur, ut *Psal. 143, 2. Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, & Galat. 3, 21: Si data fuisset lex, quæ justificare posset, verè ex Lege esset iustitia: sed conclusit Scriptura omnia sub peccata, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Jam verò vox Scripturæ legalis est: *Faciuntibus legem dari vitam aeternam, Levit. 18, 5. Luc. 10, 28.* Unde sequitur à nullo hominum impletam esse legem, alias vel unus ex lege fuisset salvatus. Huc pertinet & illud, quod ad *Gal. 3, 10.* scribitur: *Qui ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt, cur sub maledicto? nisi quod perfectam legi obedientiam non præstent: alias sub benedictione essent, quæ servantibus legem promittitur.*

XXV.

Sexta deniq; Classis ea continet Scripturæ dicta, in quibus expresse impossibilitas illa legis adstruitur. Ita Paulus scribit, quod Filius Dei præstitit in assumpta carne, id impossibile fuisse legi, quia infirmatur per carnem *Rom: 8, 3.* & Petrus *Act: 15, 10. Quis tentatis Deum, imponere jugam super cervices discipulorum, quod neq; patres nostri neq; nos portare potuimus?* Loquitur autem de jugo Legis Mosaicæ, quod fidelibus imponebatur à Phariseis & Pseudoapostolis.

XXVI.

Ad hæc Scripturæ dicta accedunt insuper rationes, quæ imperfectam legis obedientiam etiam in Renatis probant: Primam rationem suppeditat adventus Christi in carnem. Venit autem is, ut impleat legem *Matth: 5, 18.* non autem sui gratia, est enim Dominus legis, sed propter nos, quibus lex lata erat: & hæc fuit obedientia Christi activa; qua defectum obedientiæ nostræ supplevit: Si verò nos ipsi perfectè satisfacere possemus Legi, frustra venisset Christus in carnem. Jam verò potissimum finis adventus illius fuit, ut satisfaceret legi, & impleretur omnis Justitia Dei. Ergò nos non possumus perfectam præstare legis impletionem. Hinc & illud Pauli: *Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudine carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleretur in nobis Rom: 8, 2.*

XXVII.

Altera ratio petitur ab effectu peccati. Omnes homines sunt mortales *Roman: 5, 12.* & sanctis etiam constitutum est semel mori *Hebraeor: 9, 27.* Ergò omnes homines, ne quidem sanctis exceptis, sunt peccatores: nam per peccatum transivit mors in mundum. *Roman: 5.* & stipendium peccati mors *Roman: 6.* si peccatores, Ergò non perfectè impleverunt legem: quia legem implere & transgredi sunt opposita.

XXVIII.

Tertia à periculo, quod inde imminet renatis. Nam si perfectè impleverunt legem, fieri non posset, quin superbè se extolleret ingenium humanum, siquidem in hypocritis videmus, qui vix aliqua, quæ legis sunt præstiterunt, quam elato sint animo, & quomodo sibi majora etiam arrogent ultra ea quæ præcepta sunt. Quam & corruptæ naturæ inhæret ejusmodi bonorum operum placencia, qua homo super alios effertur: quæ ipsa arrogantia & superbia non leve indicium nostræ imperfectionis est. Hinc est illud Bernardi Ser: 50. in Cant: *Mandando impossibilia non prævaricatores homines fecit, sed humiles, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo.*

XXIX.

Denique accedit testimonium Augustini in lib. *Retractat. cap. 9:*

Omnia

Omnia mandata Dei facta putantur, quando quod non fit, ignoscitur. Agnoscit ergo Augustinus hominem renatum legem servare perfecte non posse, & tamen ejus incōtatam obedientiam pro perfecta propter CHRISTUM reputari. Et in lib: de Spir: & lit: cap. 36. per hoc, quantum mihi videtur, in ea que perficienda sit justitia, multum in hāc vita ille profecit, qui quam longè sit à perfectione justitiæ, proficiendo cognovit: Et ibid: Ad illam vitam jam immortalem pertinet, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; ad hanc autem: non regnes peccatum in vestro mortali corpore: ad illam non concupisces; ad istam post concupiscentias tuas ne eas. Docet ergo Augustinus Legem de diligendo Deo & non concupiscendo in hāc vita impleri non posse. Idem habet Epist: 200. ad Asellium: Hoc lex potuit, dicendo: Non concupisces, non quod hic valeamus, sed ad quod proficiendo tendamus. Augustino ad stipulatur Bernhardus Serm: 50. in Cam: Caritatis initium quidem perfectamq; vitam quoq; presentem experiri divinā posse gratiā non negamus: sed planè consummationem defendimus futura felicitati. Quomodo ergo jubenda fuit, que implenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali caritate datum fuisse mandatum, non inde contendo, dummodo acquiescas & tu mihi, quod minime in vita ista ab aliquo hominum possit vel potuerit adimpleri. Quis enim sibi arrogare id audeat, quod se Paulus ipse fatetur non comprehendisse? &c.

CAPUT III.

De Exceptionibus Bellarmini ad argumenta precedentia.

XXX.

Cap. 14. libri quarti de Justificatione conatur Bellarminus solvere objectiones hæreticorum, ut ipse loquitur, sed nihil minus facit, quam solvit: unde manifestum est, non esse hæreticorum objectiones, sed argumenta solida Ecclesiæ veræ Catholicæ, fundamentis Prophetarum & Apostolorum superstructæ. Quod ut clarius fiat, ordine videbimus, quid ad classē unam atq; alteram nostrorum argumentorū (omnia enim non attingit) reponat.

31. Igi-

Resp. ad cap.
24. lib. 4. de
Justific. Bel-
larmini.

XXXI.

Igitur, quod primam classem attinet; ad illa Scripturæ dicta, quibus ostenditur, etiam justos peccatum adhuc habere, respondet: *Peccata illa in Sanctis esse venialia, nec peccata simpliciter, sed imperfectè, & secundum quid, neque esse contra legem, quam distinctionem affert ex Thoma in 1. 2. quest. 88. art. 1.* Respondeo: Quod peccata in Sanctis venialia sint, libenter equidem largimur: quod autem peccata venialia propriè non sint peccata, nec contra, sed præter Legem, falsissimum est. Nullum enim peccatum naturâ suâ veniale est, neque dari potest peccatum, quod non sit contra Legem: omnis enim *ἀμαρτία ἀνομία 1. Job. 3.* Lex autem accusat & damnat omnia peccata, quæ licet minima videantur in oculis nostris, in oculis tamen DEI satis magna sunt, quia violant justitiam ejus. Si quæras, ubi Lex prohibeat peccata venialia? Respondeo, in præcepto ultimo, *Non concupisces.* Concupiscentia ergo etiam in actum non prorumpens, peccatum naturâ mortale est: affert enim mortem & æternam condemnationem, quam Lex minatur omnibus suis transgressoribus. Fit autem veniale peccatum, quando reperitur in persona cum DEO reconciliata: ibi enim regitur justitiâ Christi. Et sic non peccati quantitas, sed DEI remittentis peccata bonitas & misericordia peccatum veniale facit. Habet ergo homo cum DEO reconciliatus propriè sic dictum peccatum: & tamen justus & sanctus est, quia peccatum illud à DEO non imputatur: in altera vita etiam justus & sanctus erit, sed sine peccato. Unde sequitur, perfectionem Legis non esse hujus vitæ, sed alterius seculi. Ubi enim peccatum adhuc locum habet, ibi exultat perfectio. Nota hîc, quod Bellarminus *lib. 5. de amiss. grat. & statu peccati cap. 11.* ad locum Johannis, si dixerimus, quod peccata non habemus &c. respondet: *Possent fieri, ut saltem ad breve tempus aliquis careat omni peccato etiam veniali.* Hoc verò est os obtundere Spiritui sancto. Idcirco erroris sui pœnitentia ductus, hîc aliam excogitavit responsionem, sed ejusdem futilitatis cum priori.

XXXII.

2. Ad dicta de summâ *ἀρετῆς* Legis, *Diliges Dominum DEVM tuum ex toto corde tuo &c.* hîc quidem nihil habet: remittit autem nos ad *lib. 2. de Monachis cap. 13.* & ad *lib. 2. de peccato orig. cap. 10.* ibi

C

ibi verò nihil aliud agit, quàm ut ludat DEUM & fallat homines. Hæc enim sunt ejus emblemata, quibus hanc totius Legis summam exornavit: 1. DEUM diligere ex totis viribus, & ex toto corde, non significare omnes vires & actus cordis, sed tantum pro viribus amandum esse DEUM præcipuo amore, quia conclusivæ, omnis & totum, in Scriptura sæpè particulariter usurpantur. 2. Esse hoc præceptum affirmativum, quod non ad omne tempus obliget, sed tantum, quando id necessitas gloriæ ejus procurandæ requirit. 3. Præceptum hoc saltem dari, ut moveat nos, non autem ut impleatur, idcirco licet non impleatur, non tamen facere prævaricatores. 4. Peccata venialia & motus concupiscentiæ involuntarios etiam rerum gravissimarum, ut infidelitatis, blasphemiarum, adulterii &c. non adversari huic præcepto. 5. Hoc præceptum perfecte in hac vita servari posse, quia Scriptura dicit esse hoc præceptum facile, *Deut. cap. 10, 12: 13, 3. Luc. 10, 24.* & promisit DEUS se facturum, ut tempore Novi Testamenti diligatur in toto corde & tota anima, *Deut. 30, 6. Jer. 24, 7.* quia denique multi hoc mandatum impleverint, quemadmodum de Davide legitur *1. Reg. 14, 8.* de Josia *2. Reg. 23, 25.* &c. *Stapletonus lib. 6. de justic. cap. 10. & Gregor. de Valent. lib. 3. de votis cap. 3.* scribunt: *Præceptum diligendi DEUM ex tota mente doctrinale esse, non obligatorium.* Similia habet *Franciscus Toletus lib. 4. de instruct. sacerdotum. cap. 9.*

XXXII.

Ad hæc singula paucis respondendum est. Ad 1. dico: Non dicit, vel Moses, vel Christus *pro viribus*, sed *ex omnibus viribus*, omnes includens animæ potentias, quibus DEUS diligitur, ita ut omne scire, velle & posse nostrum ad DEUM referatur, quod non tantum *August. lib. 1. de doct. Christ. c. 22. Bernh. ser. 20. in Cant. Anshelm. in c. 22. Matth. sed & Thomas 2. 2. quæst 44. art. 5. & Lomb. l. 3. sent. dist. 27. c. 2. observavit.* Totum n. hominem DEUS sibi destinavit, tanquam ad gloriam gratiæ suæ conditum. Proinde etsi exclusivæ particulæ alibi restringantur ad certam speciem: in hoc tamen præcepto si idem fieri dicitur, vel ex puris particularibus proceditur, vel principium petitur. Ad secundum: falsum est, quod DEUS hoc præceptum non omni tempore exigat ab homine. Etsi enim quoad exercitium, dilectio non singulis momentis ad DEUM refer-

refertur, tamen quò ad habitum & finem semper ipsum respicit. Idcirco omnia ad gloriam DEI facere jubemur. 1. Cor. 10. Unde sequitur, quando & parentes & amici diliguntur, ipsum DEUM diligere, qui & dilectionem illam præcepit, & ad cuius honorem tendit. Ad 3. impium est dicere, præceptum ullum à DEO dari, quod non debeat impleri, sed movere saltem: quorsum enim illud Deut. 6. 1. Hæc præcepit DEVS, ut FACIAS? idcirco non facientibus maledictio expectanda est, juxta illud Deut. 27, 26. Coloss. 3, 10. Maledictus, qui non fecerit omnia verba hujus Legis. Eandem ob causam nullum dari potest præceptum, quod non obliget, sed tantum doceat. Ad 4. falsum est, quod de peccatis venialibus & de motibus concupiscentiæ adseritur. Omnia enim hæc sub τῶν ἀνομιῶν titulo comprehenduntur: Ergo sunt transgressiones Legis, & per consequens contra summam Legis de diligendo DEO ex toto corde. Et ipsi certè motus concupiscentiæ prævaræ in postremo præcepto prohibentur, ferunturque contra præceptum de diligendo DEO, licet voluntatis assensus non accedat. Præceptum enim illud non modò voluntatem obligat, sed & potentias animæ rationalis simpliciter omnes. Ad 5. quod nullum præceptum perfectè impleri possit, supra probavimus. Et certè est hæc vox, præceptum de diligendo DEO in hac vita perfectè servari posse, impia in Christum, qui solus hoc gaudet privilegio, quod Legis sit impletio, Rom. 10, 4. Falsum autem est, quod Scriptura uspiam dixerit, Legem hanc de diligendo DEO esse facilem, jam post lapsum: contrarium enim dicit, quia infirmatur per carnem, Rom. 8, 3. Scriptura autem sibi ipsi non est contraria. In locis autem à Bellarmino laudatis nihil aliud habetur, quàm quòd DEUS partim debitum ab hominibus exigit, ad quod Lege fuerant obstricti, quod fit Deut. 10. & 13. Luc. 10. partim majorem gratiam Spiritus sancti in N. T. promittit, quod fit Deut. 30. & Jer. 24. nuspiam autem totalem & undiquaque perfectam Legis impletionem promittit: quam ex hisce locis extorquere velle satis stolidum & ineptum fuerit. Ad 6. Exempla, quæ afferuntur, nihil concludunt. Nam David & Josias dicuntur DEUM secuti toto corde suo, totalitate partiū non graduum h. e. studuerunt DEO in omnibus partibus officii sui obedire, etsi undi quaq; perfectā obedientiam, ob imbecillitatē carnis suæ, adsequi non potuerunt, nam & ipsis lex Moysis jugū fuit impotabile, Act. 15.

C 2

et quod

Et quòd Josias in primis juxta omnem Legem Moſis feciſſe dicitur, id non ad abſolutam Legis moraliſ obedientiam referendum eſt, ſed ad reformationem Eccleſiæ, in qua nihil neglexit, quod hoc in genere Moſes in Lege præcepit. Aliàs conſtat, Davidem & Joſiam graviffimis peccatis ſe quoque polluiſſe; Davidem quidem iracundiã, 1. Sam. 25. homicidio, & adulterio, 2. Sam. 12. Joſiam verò inutili bello contra Ægyptios, in quo & ſibi & populo ſuo præſentiſſimum periculum accerſivit. 2. Paral. 35, 21.

XXXIV.

18 Quòd ſi dixeris, ſi hæc interpretatio de totalitate partium vera eſt in hiſ exemplis, utique & locum habebit in ipſa Lege, ita ut diligere DEUM jubeatur homo ſecundum omnia præcepta, licet non ex perfectò corde fieri queat: reſpondendum eſt: Totalitatem illam cordis aliter conſiderari in præcipiente DEO, quam in obediente homine. DEUS quemadmodum perfectus eſt abſolute, ita & abſolutam perfectionem & totalitatem requiſivit ab homine, quem ad imaginem ſuam condidit, & cui vires illius perfectionis ſufficientiſſimè dedit. Idcirco jam quoque poſt lapſum jure, quod ſuum eſt, repetere & exigere potuit. Homo verò pro ut ipſe imperfectus eſt in renovatione ſua, ita etiam imperfectè diligit DEUM: ac proinde totalitas & perfectio, quæ Sanctis in Scriptura tribuitur, ſecundum ſubjecti ſui modum intelligenda eſt. Eadem enim Scriptura, quæ homines ſanctos & perfectos vocat, eoſdem etiam carnales nominat, ſecundum alium conſiderandi modum, 1. Cor. 3, 3.

XXXV.

3. Ad tertiam & quartam claſſem argumentorum nihil habet Bellarminus, quod reponat, niſi quod ait, *non eſſe peccatum, ſentire carnalem concupiſcentiam, quòd autem Sancti propterea tantopere conqueruntur, inde eſſe, quòd nolint eam ſentire, & in partem infelicitatiſ ſuæ ponant, quòd coguntur etiam nolentes carne ſervire Legi peccati.* Verùm enim verò Lex arguit carnalem concupiſcentiam ut peccatum, & D. Paulus facta carniſ mortificare, & concupiſcentiæ non obedire jubet, Rom. 8, 13: 6. 12. graviffimè etiam reprehendit Corinthios, quòd carnalia deſideria ſentiant, hoc enim vocat carnalem eſſe, à carne nonnunquam abripi contra Spiritum: *cùm ſit inter nos*

Zelus

zelus & contentio, inquit, nonne carnales estis & secundum hominem ambulatis? 1. Cor. 3, 3. D. Petrus etiam abstinere jubet à carnalibus desiderijs, quæ militant adversus animam, 1. Pet. 2, 11. Quicquid ergo à Lege arguitur, ab Apostolis mortificari & vitari jubetur, graviter etiam reprehenditur, id est peccatum. Talis est carnalis concupiscentia, ut ex dictis constat: Ergo peccatum est, & per consequens, qui eam sentit, peccatum sentit. Sancti ergo ob inhabitans sibi peccatum conquesti sunt, & hæc omnino infelicitatis terrenæ pars erat non postrema, quod sibi tam perfectis esse non liceat, ut jugum illud carnalium desideriorum prorsus excutiant. Relinquuntur ergo dicta utriusque classis pro imperfectione hominum immota, pleraque etiam intacta.

XXXVI.

4. Ad dicta quintæ classis etiam ferè nihil excipitur: nisi ad locum Gal. 3. qui ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt, de quo dicit Bellarminus, Apostolum non ideò maledictioni subjicere eos, qui ex operibus legis sunt, quod perfectè legem implere non possint, sed quia sine fide & gratiâ, suis tantum viribus, totam Legem servare & eo modo justificari quærunt. Sed quod hæc interpretatio falsa sit, facilè ostendi potest. Primum enim nusquam Paulus ita distinguit, quod, qui ex fide & gratiâ Legem implent, salventur, qui verò ex propriis viribus id facere ausint, maledicantur, sed simpliciter maledictioni subjicit eos, qui ex Lege salvari cupiunt, quocumq; modo facere hoc audeat. Idcirco ἀντιδινημῆ- vos opera & gratiâ in negotio justificationis opponit, Rom. 11, 6. Si ex gratiâ nō ex operibus, aliàs gratiâ nō esset gratiâ. Ex Bellarmini mente dicendum fuisset: si ex gratiâ est justitia, utique etiam ex operibus, quæ gratiâ Dei in nobis operata fuit. Deinde certum est, scribere Apostolum ad renatos: nam Galatæ, annotante Theodoro, ad minimum sex annis ante, quàm hanc acceperunt Epistolam, conversi fuerunt. Non ergo potuit opera bona sine gratiâ & fide facta intelligere: talia enim non sunt in renatis. Relinquitur igitur, etiam renatos, si ex operibus justitiam quærunt, sub maledictione esse, nullam certè aliam ob causam, què quod perfectè Legi non satisfaciunt.

C 3

5. Ex

Actor. XV. 10.

1652.

XXXVII.

5. Ex sexta classe, unicum saltem adducit, quod ex Act. 15. adducitur, *Quid tentatis imponere jugum super cervices &c.* quod dictum non nisi de Lege ceremoniali loqui prolixè probare conatur. 1. Ex occasione illorum verborum, quæ orta fuit ex contentione discipulorum quorundam dicentium oportere gentiles conversos circumcidi, & Mosis Legem omninò servare: ergò de circumcissione & aliis id genus ceremoniis Petrus in isto concilio locutus fuit. 2. Ex decreto illius concilii: visum est Spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, à sanguine, suffocato, & fornicatione. Necessaria autem erant ex Lege ceremoniali, non ex morali, aliàs sequeretur, necessarium non esse Christiano, non colere idola, non moechari, non furari, non occidere, &c. 3. Ex summa decreti & verborum Petri. Voluerunt enim remove jugum Legis à cervicibus discipulorum, per quam intellexerunt non liberationem à Lege morali, quæ nunquam aufertur, sed ceremoniali, cujus obligationem per Christum omninò sublatam esse declararunt.

XXXVIII.

His exceptionibus opponimus nostras rationes ex textu petitas, quibus probamus, quod Petrus agat illo dicto non tantum de ceremonialibus, sed de omni Lege Mosis, ex quibus simul responsiones peti possunt, & quidem nullo negotio ad exceptiones istas. Et 1. patet id ex vers. 1. istius capituli: *Dicebant fratres, inquit Lucas, nisi circumdamini secundum Mosis morem, non potestis servari.* Quæstio ergò erat de ea Lege Mosis, ex qua sperabatur salus: sed potissimum ex morali salus sperabatur. Ergò non saltem de ceremoniali; sed & de morali erat quæstio. Et hinc petenda est responsio ad primam exceptionem Bellarmini: non autem negamus, Petrum de circumcissione & aliis ceremoniis locutum fuisse, sed de iis non solum egit, quod ex sequentibus adhuc liquidius erit. 2. Altera ergò probationis nostræ ratio petitur ex versu 5. *Surrexerunt quidam dicentes, quod oporteat eos circumcidi, hoc unum erat postulatum; & præcipere illis, ut servent Legem Mosis; hoc*

sis; hoc erat alterum: ubi certè non de solis ceremoniis, sed de
 omni Lege Moſis agitur. Hæc enim erat prima illa contentio:
 an iuſtitia Chriſti per fidem apprehenſa ſufficeret ad ſalutem, an
 verò inſuper Legis obſervatio ſit neceſſaria. 3. Conſtat idem ex
 verſu 7. ubi Petrus dicit, ſe à Deo electum, ut prædicaret gènti-
 bus ſermonem Evangelii, cujus ſumma erat, juſtificari per
 fidem. Huic autem doctrinæ contradicebatur in Concilio à con-
 verſis Phariſæis, urgentibus impletionem Legis unâ cum cir-
 cumciſione. 4. Si de ſolis ceremoniis quaſtio fuiſſet, ſuffeciſſet
 hæc unica inſtantia, quòd Deus gentiles ad circumciſionem &
 ſimiles ceremonias non obligavit, ſed tantùm Judæos: aliis ve-
 rò ad Judaïſmum accedentibus liberam permisit, utrum cir-
 cumciſionem ſuſcipere vellent, ut conſtat ex Genef. cap. 17. &
 Exod. 20. 5. Probatur lex verſu 28. quando nimirum abſtinen-
 tiam ab eſu idolothytorum, à ſanguine, à ſcortatione vocat ne-
 ceſſariam. Ea enim neceſſitas eſt partim ex Lege ceremoniali, ut
 duorum priorum, partim ex Lege morali, ut poſterioris: Ergò non
 de ſola ceremoniali Lege agit. Quod autem gentibus illa, quæ
 Legis ceremonialis erant, dicit neceſſaria, cum tamen eis lata Lex
 illa non ſit, id certo reſpectu factum eſt, non quatenus ceremo-
 nialia erant: eatenus enim jam adventu Chriſti in carnem ſublata
 & emortua fuerunt: ſed quia ſuum adhuc peculiarem uſum ha-
 bebant, donec ſynagoga Judaica cum honore ſepeliretur. Præ-
 ſcribebantur igitur gentibus, non ut pars cultus divini, quemad-
 modum in V. T. ſed ut facilior eſſet gentiliſmum cum Judæis con-
 verſatio. Et hæc ſimul eſt reſponſio ad ſecundam Bellarmini
 exceptionem. 6. Probatur ex verſu 10. ubi Petrus agit de tali
 jugo gentibus converſis non imponendo, quod portare non po-
 tuerunt majores eorum: tale autem jugum eſt Lex moralis, quæ
 omnibus hominibus eſt impoſſibilis: ceremonialia autem quæ
 in externis conſiſtebant, ſervari poterant, teſte Domino, Eſai. 1.
 Pſal. 50. Eſt autem Lex moralis jugum, non ratione obedientiæ, ſed
 ratione perfectionis ſuæ. Ab hoc jugo per Chriſtum liberati
 ſumus, non quòd Deus perfectionem iſtam non exigat, ſed quòd
 imperfectio noſtra non noceat, quia perfectiſſima CHRISTI
 obedientia defectum noſtrum ſupplevit: unde reſponſio ad
 tertiam

tertiam rationem Bellarmini facile peti potest. Respondet Bellarminus, vocari Legem ceremoniam jugum importabile, quia ægrè & difficulter portari poterat, ideò vocat jugum *ferè* importabile. Sed hoc est corrigere linguam Spiritus sancti. Ita enim D. Petrus non loquitur, sed vocat ζυγόν, ὄντος ἰσχύου μὴ βασίσαι, jugum quod nōn potuimus portare, id est, importabile onus, nec saltem segnioribus in religione, sed & ipsis patribus importabile, qui sacrificia & cætera ceremonialia sæpè cum voluptate portarunt: sed Lege morali ex asse obedire non potuerunt, quia omnis caro corruptit viam suam, Gen 6, 12. & peccaverunt omnes, simul inutiles facti, Psal. 14, 7. præterea probatio sumitur ex versu 11. ubi ait D. Petrus, *Per gratiam Domini nostri IESU credimus nos servari*: gratia autem opponitur Legi simpliciter, non ceremoniali, Rom. 11, 6. Ephes. 2, 8. Ergò non de sola ceremoniali Lege agit Petrus. Respondet Bellarminus: Petrum opponere Leges ceremoniales gratiæ DEI, quia illæ inutiles sint ad justificandum, hoc sensu: quid tentatis DEUM imponere jugum super cervices discipulorum, quod nec nos nec Patres nostri portare potuimus? præsertim cum non per eas ceremonias, sed per gratiam DEI nostri Jesu Christi credamus salvari &c. Sed certum est, Apostolum Paulum nunquam opponere gratiam Legi ceremoniali, sed illi Legi, cujus transgressioni adjecta est maledictio: adjecta autem est Legi morali Deut. 27. Ergò nec Petrum ejusmodi oppositionem instituisse verisimile est. Constat etiam in isto Concilio Apostolorum non fuisse disputatum, quàm utilis vel inutilis sit Lex ceremonialis ad justificandum, sed quàm difficilis sit tota Lex Mosis, quam urgebant Pseudoapostoli, ita ut viri illi DEI nemini ex ejus observatione justitiam polliceri auderent, sed simpliciter omnes ad solam DEI gratiam remitterent. *Κενα Φύγετον* ergò illud nullum est.

XXXII.

Ad id verò respondendum adhuc restat, quod scribit, Legem ceremoniam adjunctam morali dici onus ferè importabile: moralem verò onus leve & jugum suave. Sed ita sibi ipsi contrarius est Bellarminus. Si enim Lex ceremonialis cum morali con-

con-

1655
conjuncta vocatur jugum importabile; falsum est, quod supra dicebatur, Petrum de ceremoniali tantum lege loqui. Deinde dicentiam potestatem exercet Bellarminus, quod scribit legem ceremoniale *non debere* comparari cum morali præcise, sed conferri *debere* legem ceremoniale adjunctam morali, cum ipsa morali, remota ceremoniali. Nos verò mandatis Bellarmini non tenemur, verum Apostolum Paulum secuti conferimus moralem præcise sumtam cum ceremoniali. Cum enim ad Galatas scriberet: *Testificor omni homini circumcidenti se, quod debitor est universæ legis facienda Gal. 5, 3.* quid fecit aliud, quam quod ceremoniale quidem legem ad quam pertinet circumcisio, utcunq; præstari posse docet, moralem verò quæ in obedientiâ Decalogi consistit, onus importabile esse innuit; ad quod ferendum quidem obstricti, & sic debitores legis sumus: sed & tales manebimus, quoad vixerimus.

XL.

Denique & in eo fallit Bellarminus quod Legem moralem vocat onus leve & jugum suave. Nam absque Scriptura loquitur. Si enim ex illo Christi *Matth. 11, 30.* appellationem hanc mutuatur, toto cælo errat: ibi enim non de lege morali agit, sed de cruce, quod alibi etiam Christianis imposuit, ut *Luc. 9, 23.* & hîc jugum suave & onus leve nominat, quia etiam si carni satis molesta videtur, à Christo tamen sublevatur, quia & ipse maximam ejus partem in se recepit, crucemque nostram sanctificavit, & vires quotidie suppeditat, ut sufferre valeamus *1. Cor. 10.* Quâ de re præclare scribit Augustinus homil. 9. de verbis Domini in monte: *Omnia quæ aspera & gravia videntur in Schola Christi, facilia sunt propter presidium & efficaciam Spiritus Sancti, qui sublevat infirmitates nostras.* Quid? quod & piorum promptitudo in ferendis illis Christi stigmatibus onus illud leve facit? Nam ut Ethnicus Orator Cicero dicebat *Orat. 5. in Verrem: Onus non est appellandum, quod cum lætitiâ feras & voluptate.* Voluptatem autem illam parit Christianis, quod momentanea tribulationum nostrarum levitas æternum parit pondus gloriæ *2. Cor. 4, 17.* Sic ergò nihil habet CHRISTUS de facilitate vel possibilitate Legis moralis. Alias mandata CHRISTI non gravia dicuntur *1. Job: 5, 3.* non quasi eis per omnia satisfacere valeamus; sed quia DEUS, quod non fit à renatis, ignoscit, & incõata renatorum

D

obe-

obediencia delectatur, quodq; deest infirmitati nostrae, perfecta filij sui obedientia compensat.

CAPUT IV.

De argumentis Bellarmini, quibus ex Scriptura probare conatur, Legem Dei esse possibilem: unà cum responsionibus ad ea.

XLI.

Resp. ad cap.
III. lib. 4. de Iu-
stif. Bellarm.

Tres argumentorum classes constituit Bellarminus, quos quidem ex armamentario Scripturae deducit. Prima eorum locorum est, in quibus mandata Dei non modo possibilem, sed & facilia dicunt esse, qualia sunt *Matth. 11. Iugum meum suave est, & onus meum leve; & 1. Iob. 5. mandata eius gravia non sunt.* Responsum fuit ad utrumque locum sub finem praecedentis capituli. Responsionem ad posteriorem locum allatrat Bellarminus hoc pacto: *Si renati multa desunt, quae secundum legem fieri debebant, utiq; & ipsi prevaricando contrahunt reatum, ita verò non erit eis lex onus leve, sed importabile potius quia sub observatione Legis subinde cadunt. Hoc autem est contra Scripturam, quae dicit Davidem viam mandatorum Dei currere, & Apostolum Paulum omnia posse in eo, qui se confortat Psal. 119. & Phil. 4. idemq; promisit Dominus Ezch. 36: Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in praeceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat. Ergo renati prevaricando legem non contrahunt reatum. Haec est sententia objecti Bellarminiani.*

XLII.

Ad quod respondendum est: laborare argumentum fallacia causarum. Non enim ideo vocatur lex mandatum non grave & onus leve, quod renati nequaquam sub ea cadunt, sed quia casus ille in Dei iudicio ipsis non nocet: tegitur enim innocentia & perfecta obedientia Christi, quae fecit etiam vacillantes stare in iudicio Dei. Alias sancti facile fatentur, quod in multis labantur omnes, *Iacob. 3, 2.* quodque justus in die cadat septies *Prov. 24.* eam ob causam pro remissione peccatorum orant omnes *Psal. 32.* quae sanè precatio sanctorum lapsum praesupponit & reatum, quorsum alio-

1657
Alioquin deprecatione opus esset? Hypocriticum autem est dicere, praevaricatione legis reatum nullum contrahi, quod ex Theologia monastica originem suam habet, ubi sancti vel nihil contra legem faciunt, vel impunè faciunt. Sed verè sancti sciunt, se transgressione Legis etiam leviculâ æternam incurrere maledictionem, juxta illud: *qui in uno peccat, reus est omnium*: sed quia per Christum remissionem peccatorum impetrant, transgressio illa, in se maledictione digna, coram Deo nulla est, quia impetrata est venia per Christum, qui nos à maledicto legis liberavit, non ita, ut pueriliter ineptit Bellarminus, quia fecit, ut mandatum imple-
remus: (ideò enim Christus in mundum non venit) Sed ut ipse maledictum in se reciperet, quemadmodum Paulus exponit Gal. 4. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis* (quomodo? num ita, quia fecit, ut mandatum imple-
remus? nequaquam sed) *factus pro nobis maledictum: quia scriptum est, maledictus omnis, qui pendet in ligno.*

XLIII.

Quod autem loca à Bellarmino adducta ex Psal. 119. & Phil. 4. attinet, non probant ea hoc, quod sancti nihil quidquam contra legem fecerint, nam contrarium testatur ipse David Psal. 32. & Paulus Roman. 7. Sed David hoc indicat, quod extra præscriptam metam legis divinæ nihil susceperit ex privato lubitu; quemadmodum & DOMINUS apud Ezechielem loco allegato nihil aliud docet, quam quod sancti non secundum ἐθελοθεσιας suas ei servituri sunt, sed juxta normam præceptorum divinorum. Paulus autem saltem ostendere vult, cujus virtute suas frenare possit cupiditates, nimirum non propria, sed Christi: nec verò agit de perfecta legis impletione, eam enim sibi & aliis sanctis alibi derogavit: sed intelligenda sunt verba de subjecta materia, quod nimirum omnia possit præstare, de quibus nimirum loquebatur, vel abundantiam rerum ferre, vel egestatem & famem tolerare, prout Deus dedit. Ita enim habet textus: *Scio & humiliari, scio & abundare, ubiq; & in omnibus constitutus sum, & satia-
ri & esurire & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat, Christo.*

Porro dilutum est admodum; quod sub finem classis hujus additur, nullam esse damnationem his, qui sunt in Christo Iesu, non quia non imputatur prævaricatio, sed quia ij non secundum carnem ambulant: & quia per gratiam Dei fit, ut justificatio legis impleatur in ipsis. In his prima ratio est falsissima. Nam manifestum est, verba illa, qui non secundum carnem ambulant, esse descriptionem eorum, qui non sunt sub maledicto, non autem causam, cur in ipsis maledictio locum non habeat. Altera ratio planè nostra est. Nam in his impletur justificatio legis, quibus non imputatur prævaricatio. Impletur autem imputativè, quia obedientia CHRISTI ipsorum facta est per fidem.

XLV.

Altera Classis Bellarminiana eorum dictorum est, quæ docent, mandata servari ab his, qui diligunt, ut *Ioh. 14. Qui diligit me, sermonem meum servabit, Rom. 13. Qui diligit proximum, legem implevit, Gal. 5. Omnis lex in uno sermone impletur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Sed debemus & possumus diligere Deum & proximum, aliàs non essemus discipuli & amici Christi. Hæc istè. Sed nulla hîc est ratio consequentiæ: possumus & debemus diligere DEUM, & proximum: ergò possumus implere legem. Hîc enim non de qualicunq; conatu aut incöatione dilectionis quæstio est, eam enim renatis non denegamus: sed de plenissima & undiquaq; absoluta dilectione, quæ ex toto corde omnibusq; viribus fit, quemadmodum supra summa illa Legis fuit explicata cap. 2.

XLVI.

Ad hæc quatuor excipit Bellarminus: 1. *Se quoq; fateri dilectionem in hac vita imperfectam esse, quia potest crescere, & major est futura in patria: posse autem eam tam perfectam esse, ut præcepta adimplendo sufficiat, aliàs non essemus Christi discipuli & amici, nisi hoc præceptum dilectionis impleverimus.* Verùm in Lege non est talis perfectio dilectionis, quæ gradus admittat, sed undiquaq; & secundum omnes partes absoluta, quemadmodum supra ex Deut: 6. audivimus, & quam à sanctis etiam abesse, ipsi non rarò fatentur. In Evangelio verò requirit Christus à discipulis & amicis suis, id est, à fidelibus, etiam dilectionem: contentus autem est, si ea secundum partes perfecta sit, dum.

dum secundum gradus esse non potest, quia infirmatur per carnem. Incoata itaq; dilectio ad conditionem discipulorum & amicorum Christi sufficit, ad impletionem verò Legis, non item.

XLVII.

2. Alterum quod opponit Bellarminus hoc est: *Nihil requirit Deus, cum dilectionem præcipit, nisi ut diligamus ex toto corde: hoc verò non solum posse fieri, sed etiam fuisse futurum in statu Test: Novi testatur Scriptura Deut. 30. Circumcide cor tuum & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo &c.* Sed nihil aliud hîc promittitur, quam plenior gratia Novi Testamenti, & renovatio cordis, ut ab immundis gentibus segregati purè Deum colant; quâ de re etiam supra Cap. 3. Est enim promissio non legalis sed Evangelica, de obsequio dilectionis, quod non fit secundum vetustatem literæ, sed secundum novitatem Spiritus, Rom: 7. unde & circumcisio non literæ sed Spiritus vocatur, Rom: 2, 29.

XLIX.

3. Tertio dicit Bellarminus: Scriptura docet homines posse perfectos esse hac in vita, ac per hoc verè perfecteque diligere ut Gen: 6. Noë vir justus fuit ac perfectus Gen: 17. ambula coram me, & esto perfectus Matth: 5. Estote perfecti Matth: 19. si vis perfectus esse, Phil: 3. quicumq; perfecti sumus. 1. Job: 5. qui servat verbum ejus, verè in hoc caritas Dei perfecta est.

XLIX.

Hîc verò sciendum est, quâ ratione sancti in Scriptura dicantur perfecti, certè non quod nullus omninò defectus in ipsis sit, nulla prorsus *avopia*: hoc enim ipsi negant. Quis enim dicere potest, mundū est cor meum, purus sum à peccato? Prov: 20, 9? sed perfecti sunt, 1. quia ipsorum justitia perfecta est, quippe justitia ipsius Filij Dei, qui nos perfectos reddidit una oblatione in sempiternum Heb: 10. & sic Noah dicitur perfectus, quemadmodum justus. Refertur autem justitia Noæ ad imputatam justitiam Christi Heb: 11, 2. quia non est hypocritica, sed pura & sincera, ex corde pio profecta: sic perfectus est Noa, quia absq; hypocrisi; sic & Abraham perfectus esse jubetur, hoc est sine dolo. 3. respectivè & in collatione ad alios homines, qui tantum amicos amant: & sic Christus jubet nos esse perfectos Matth: 5, 48. & caritas perfecta

vocatur in sanctis apud Johannaem. Sic & Moa expressè dicitur justus & perfectus in generationibus suis *Gen: 6, 9.* cum aliàs ipsum non omninò fuisse absque peccato, lapsus ejus testetur *Gen. 9, 21.* 4. quia residua peccata ipsis non imputantur: & hoc quoque pro perfectione habetur. Tunc enim (ut Augustinus loquitur) mandata Dei facta putantur, quando quod non fit ignoscitur. 5. quia incipiunt obedire legi divinæ, eatenus quoque perfecti vocantur: habent enim integritatem Christianismi, hoc est, omnibus requisitis veri Christiani sunt ornati. 6. quia in doctrina delibertate Evangelica rectè instituti & fundati sunt, ut sciant, quousque ceremonialia Legis homines olim obligarint. Ita Paulus scribit: *quotus perfecti sumus Phil: 3, 15.* id est, de usu circumcissionis & aliorum Leviticorum rituum, qui à Pseudoastolis sub opinione necessitatis urgebantur, rectè instituti. Alioquin absolutam perfectionem impletæ legis sibi ipsi derogavit Apostolus eo ipso capite *vers. 12.* non quod app: ebenderim aut perfectus sum, sed sector ut apprehendam.

L.

4. Denique objicit Bellarminus: quod Scriptura dicit: qui diligit proximum, legem implevit *Rom: 13, 8.* Verùm semper in eundem impingit scopulum, non discernens inter impletionem & perfectionem Legalem & Evangelicam. Illo modo intellecta propositio paulina non nisi cum conditione vera est, hoc pacto, qui diligit proximum, secundum omnes partes, & ita, uti debet ex præscripto Dei, is legem implevit. Tales autem non reperiuntur in hoc seculo. Hoc verò sensu intellecta, vera est absq; conditione perfectissimæ obedientiæ. Nam Deus fidelium suorum obedientiam acceptat in Christo pro plena Legis impletionem; quia defectus ipsorum obedientia Christi liberalissimè suppletur. Et hæc altera classis est argumentorum Bellarmini,

L I.

Tertia Classis ea dicta continet, quæ docent, aliquos servasse mandata, ac præcipuè de dilectione ex toto corde. ut quod David ait, *Psal: 119. in toto corde exquisivi te: & 2. Sam. 14. Non fuit sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea & secutus est me in toto corde suo, &c. & Act: 13. Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum.* Similia

lia

166
Haec multa adducit de Josia, de Afa, & populo ejus, de Mose & Jo-
sua, de discipulis Christi &c. Pauli quoq; exempla affert, scriben-
tis Rom. 7. de præcepto non concupisces: *Quod nolo, hoc facio: sed,
quod nolo facio, jam non ego operor illud, sed quod in me habitat peccatum.*
Ubi Paulum apertè demonstrare dicit, se non peccare, dum invi-
tus concupiscit, quia non ipse opus illud faciat, proinde servare
legem, quod cum jubet, non concupisces, voluntati præci-
piat, ne velit concupiscere, non sensui, qui legis capax non
est.

LII.

Sed quis non videt, Bellarminum cramben bis terve coctam
& recoctam iterum iterumq; apponere. Nam quo sensu dicantur
sancti secundum cor Dei, vel, ex toto corde aliquid facere, jam
antè dictum est: nempe quod *ἀνυποκρίτως*, sincerè, & ex ani-
mi sententia faciant, majori circumspectione etiam, quam alij.
Nonnulla etiam dicta loquuntur de certa quâdam specie facti,
ut quod Jeroboam non dicitur fuisse sicut David, qui secutus fu-
it DOMINUM in toto corde suo, faciens quod placitum esset in
conspectu Dei 1. Reg: 14, 8. nimirum quò ad cultum veri Dei, ubi
non secutus est Deos alienos, quemadmodum Jeroboam fecit,
sed fecit hoc in genere quod placitum fuit coram Deo: alioquin
& se peccatorem fuisse agnoscit & deprecatur in Psalmis suis. Ita
quod de Josia scribitur 2. Reg: 23, 25. similis non fuit ante eum
Rex, qui reverteretur ad Dominum omni corde suo; spiritualis
facti est, pertinetque ad reformationem Ecclesiæ, quam priorum
Regum nemo tanta cum fidelitate & industria suscepit: idq; to-
tus contextus illius historiæ testatur. Non enim prædicatur ejus
integritas & perfectio, quò ad totam vitam secundum omnem
legem Mosis simpliciter, sed tantum quoad reformationis opus.
Alias & ipsum transgressorem Legis fuisse, eo ipso capite
indicatur, in descriptione inutilis illius belli, quod Pharao-
ni Nechao intulit, cum suo & suorum dispendio. Sic & alibi
pleno ore testatur Scriptura de sanctis, quod legem perfectè
non servaverint. Nam inter Sanctos nemo est sine reprehensione
Job. 15, 15. & qui serviunt ei, non sunt stabiles Job: 4, 18. delicta quis
intelligit, ab occultis meis munda me Domine, orat David suam
agno-

agnoscens imperfectionem *Psal: 19, 13. nec est homo justus in terra, qui faciat bonum & non peccet Eccl: 7, 21. sed & Hiskias, quem Bellarminus in primis inter impeccabiles (ut ipse loquitur) numerat, suam confessionem edit, & Deo gratias agit, quod peccata sua à se projiciat Esa: 38, 17. unde illud Augustini in confessionibus: *Ve etiam laudabili vita hominum, si remota misericordia discutias eam.**

LIII.

Summa, hypocritas esse necesse est, uec digni sunt, qui orent, pro remissione peccatorum aut quidquam audiant de Christo, qui propter peccatores venit in mundum, quotquot ullum unquam hominum, excepto sanctissimo illo hominum JESU Christo, absq; peccato fuisse contendunt; quod omnes illi faciunt, qui Legem à Davide, Josia, Ezechia, Paulo, & aliis impletam esse, nugantur, quibus illi ipsi sancti partim verbis, partim factis jam pridem contradixerunt. Paulum in specie quod attinet, nequaquam is loco allegato negat se peccare; quomodo aliàs sub finem capitis dicere potuisset. *Idem ego mente servio legi Dei, carne autem legi peccati?* Idem ergo Paulus est, qui resistit peccato, quatenus renatus est, idem etiam Paulus servit legi peccati, quatenus carnem adhuc habet corruptam. Tribuit autem id, quod malum est, non sibi sed peccato; non quasi se *ἀναυδέτην* constituat, sed partim, quia id Paulo præter omnem suam voluntatem adjacet invito & dolenti; partim etiam, quia ipsi ad damnationem non imputatur. Falsum autem est, quod lex de non concupiscendo voluntati saltem præcipiat, non sensui. Nam Paulus etiam id, quod invitatus facit contra legem Dei, peccatum nominat, & distinctio duorum præceptorum de non concupiscendo docet, Deum etiam originalem illam concupiscentiam, quæ consistit in *αἰσθητικῆ* saltem viriosorum motuum, etiamsi voluntas non accedat, prohibere; quod alibi demonstratum fuit.

CAPUT V.

De argumentis Bellarmini ex Patribus.

LIV.

Hactenus argumenta ex Scripturis, jam ad traditionem Ecclesiasticam,

Resp. ad cap. 12. lib. 4. de Justific. Bellarm.

1663.
sicant, uti vocat, accedit Bellarminus. Ubi primum omnium in genere sciendum est, eo ipso, quod patrum testimonia vocantur Ecclesiasticæ traditiones, divinis scripturis adæquari ea non posse. Nam si cum scripturis consentirent, non essent Ecclesiasticæ, sed divinæ traditiones. Quod autem ex scripturis auctoritatem non habet eadem facilitate rejicitur, quâ affertur: & ut Gabriel Biel scribit super Canon: Missæ lect: 41. *autoritates Patrum sine Scripturis non obligant ad fidem.* Videbimus tamen ordine singula.

L V.

Primo loco affertur Concil: II. Arausicanum quod Can: ult. sancit, *Omnes baptisatos Christo auxiliante & cooperante, ea quæ ad salutem pertinent, posse & debere, si fideliter laborare voluerint, adimplere.* Hic verò in genere respondeo id, quod Bellarminus habet lib: 4. de verbo Dei cap. II. In Scriptura clarissima testimonia sine dubio anteponenda sunt omnibus conciliorum testimoniis. Supra autem dicta Scripturæ pro nostra sententia satis clara adduximus: Proinde hujus concilij auctoritatem morari non debemus. Deinde concilium ex professo contra Pelagianos liberi arbitrij patronos agit, & in allegato canone in primis gratiam Dei prædicat, ex qua Christianos adimplere posse & debere docet, quæ sunt ad salutem necessaria. Sed si adimplerem undiquaq; perfectam & omnibus numeris absolutam omnium præceptorum Dei intelligit, facilè apparet, incoatam obedientiam renatorum nimis latè extendi. Ut nihil dicam, aliàs contra τὴν ὑγιαίνοντων λόγων esse, opera bona ad salutem dicere necessaria: quod ex Canone isto sequi videtur. Sed ἐν πλάτει loquuntur Patres istius concilij, non observatâ ἀνεύθεια in iis, quæ ex professo ad institutum concilij non pertinebant; in cæteris quæ primario contra Pelagianos disputant, accuratiores sunt.

LVI.

Adducit deinde Originem homil: 9. in Josuam mulieribus comparantem eos, qui dicunt, se Dei mandata servare non posse. Sed pertinet illa tota commonefactio Origenis ad excitandum studium pietatis, ne sub prætextu negatæ perfectionis hastas abjiciamus, sed ad perfectionem potius contendamus, quoad ejus fieri potest in hac imbecillitate carnis nostræ. Deo enim incoatum quoque illud studium displicere non potest. Et quod hoc velit

E

Ori-

Origenes, ex verbis ejus colligitur: sed & vos, inquit loco allegato, qui sub mulierum appellatione infirmi, & remissi & languidi estis, commone-mini, ut remissas manus & dissoluta genua erigatis, id est negligentes & de-fides animos excitetis, & virilem constantiam in explendis præceptis legalibus & Evangelicis assumatis, atq; ad virorum fortium perfectionem celeriter pro-peretis.

LVII.

Tertium locum tenet Basilii, qui scribit, *impium esse dicere, im-possibilia esse Spiritus præcepta*. Similia ex Chrysostomo adducit, ex Cyrillo, ex Hilario, ex Hieronymo, ex Augustino, qui omnes dicunt 1. DEUM non præcepisse impossibilia. 2. Deum præcepisse perfecta. 3. ipsum etiam præceptum, Non concupisces, quod omnium difficilimum judicatur, impleri posse per gratiam. Respondetur autem 1. Pa-tres ante certamen Pelagianum liberius interdum locutos fuisse, non negamus: id verò nequicquam causæ nostræ derogare pot-est. 2. possibilia dicunt præcepta Dei, partim, quia, quod ex gratia remittitur, pro jam facto habetur, juxta πολυθεύδην Augusti-ni: *tunc aliquid factum putatur, quando quod non fit, ignoscitur* 1. Retract: cap: 19. Partim, quia quod hæc in vita præstari non potest, in altera vita plenè compensabitur. Hoc enim pacto Augustinus hanc pos-sibilitatem explicat lib: 1. ad Valer. cap. 29. *Ad hoc lex dicit, Non concupi-sces, ut medicinam gratiæ quæreremus, & in eo præcepto sciremus, & quò de-beamus in hæc mortalitate proficiendo conari, & quò possit à nobis in illa im-mortalitate beatissima perveniri. Nisi enim esset quandoq; perficiendum, nun-quam jubendum fuisset.* 3. Deum præcepisse perfecta, non negamus, Talia enim sunt mandata Dei, etiam si à nemine servantur: sunt e-nim norma & regula perfecta justitiæ divinæ: & tunc demum in-nobis perfecta fiunt hæc in imbecillitate nostra, quando imperfe-ctionem nostram agnoscimus, juxta illud Augustini lib. 3. cont. duas epistolas Pelag: cap. 7. *Virtus quæ nunc est in homine justo, hæcenus perse-cta nominatur, ut ad ejus perfectionem pertineat etiam ipsius imperfectionis & in veritate agnitio, & in humilitate confessio.* Et Hieronymus scribit, *Hanc esse hominis sapientiam, imperfectum se esse, nosse.* 4. Eodem modo intelligitur impletio præcepti, Non concupisces. Implebitur e-nim in altera vita: hic autem semper concupiscit caro adversus Spiritum, manetque peccatum in mortali Sanctorum corpore, licet

licet eis dominium non permittatur, Rom: 6. Et hæc ad ea quæ ex Patribus attulit Bellarminus.

LIIIX.

Frivolum autem est, quod scribit, Augustinum docere, hominem præcepta quidem servare posse, & tamen non vivere absque peccato. Qualis enim est hæc observatio legis & quidem perfecta, quæ conjunctam adhuc habet transgressionem legis? Ubi ergo illud Jacobi: qui in uno peccat, reus est omnium? Nec juvat, quod ait, Venialia peccata esse præter, non contra mandata Dei. Hoc enim Paulus ipse refutat, qui concupiscentiam etiam eam, cui non consentit, dicit esse contra mandatum, quippe in lege prohibitam. Rom: 7. neque ullum dari potest peccatum, sive veniale sive mortale appelletur, quod non sit *avoula*. Nulla autem *avoula* stare potest in iudicio Dei: Ergo neque Sanctorum perfectio tanta est, quæ possit opponi iudicio Dei. Sic ergo exponamus Patrum dicta de possibilitate legis & perfectione Justorum, alias impingunt in analogiam fidei, & opponamus ei alias aliorum sententias: ut quod Bernhardus scripsit in Serm: 50. in Cant: Mandando impossibilia non prævaricatores homines fecit, sed humiles, ut omne eis obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo: & Theophylactus in epist: ad Rom: 10. Mosen asserit (Apostolus) dixisse hominem posse ex operibus Legis justificari (quatenus nimirum dixit, hoc fac, & vives) neminem tamen inventum esse, qui legis opera ista perficeret, &c.

CAPUT VI.

De argumentis Bellarmini ex ratione ductis.

LIX.

Rationibus etiam Bellarminus institutum suum probare conatur, de quibus agendum restat: Prima hæc est: potest homo facere plus, quam à Deo præceptum est, igitur multò magis potest implere præceptum. Antecedens probat ex Matth: 19. ubi cum Dominus dixisset: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, & quidam respondisset, hæc omnia servavi à juventute mea: rursus dixit eidem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, &c.

Resp. ad cap. 13. lib. 4. de Iustif. Bellarm.

Responderetur 1. Pharisaica persuasio est, quod homo possit aliquid præstare ultra id quod præceptum est quæ sæpè reprehenditur in Scriptura *Esa: 58, 3. Mich: 6, 6. Luc: 18, 9.* Non ergò credibile est, Christum hic opinionem illam stabilire voluisse. 2. negatur illud, de vendendis omnibus, ut Christum sequi possit adolescens, non esse præceptum Dei. Est enim nihil aliud quàm specimen præcepti de diligendo Deo. Nam qui Deum sincerè & ex animo diligit, nequaquam hujus vitæ commoda aut opes ei anteponebat: Sed negligit potius omnia ut Deum lucretur. 3. à præcepto ad posse non valet consequentia. Si maximè ergò Christus adolescenti plusquam in lege præceptum est, injunxisset, non tamen sequeretur, ipsum id præstare potuisse. Sæpè enim injungitur aliquid, non ut præstemus, sed ut vires nostras experiamur & imbecillitatem nostram agnoscamus. 4. & hoc fine isthæc dicta sunt adolescenti, non quod existimaret Christus, ipsum ultra præcepta aliquid præstare posse, sed ut agnosceret, se ne quidem præcepto divino de diligendo proximo satisfecisse. Erat enim hypocrita, opinione perfectæ dilectionis Dei dementatus, quam hypocrisin hoc quasi examine ei innotescere voluit. Sciebat enim hunc hominem in honorem Christi vix teruncium neglecturum, nedum bona venditurum omnia. Idcirco ipsius imperfectionem potius accusare, quam perfectionem commendare voluit.

Secunda ratio est: *Si præcepta essent impossibilia, neminem obligarent: neq; enim fingi potest, quomodo aliquis peccet in eo, quod vitare non potest.* Responsi vera est propositio de iis præceptis, quæ semper sunt impossibilia, & ad quæ præstanda homini vires nunquam fuere concessæ. Ita si præciperetur inhibitio cursus solaris, aut fluminum, ad hoc sanè præceptum nemo obligatus esset, quia nemo ad præstandum talia vires unquam accepit. Præcepta verò decalogi non sunt hujus generis, sed ejus modi, ut olim homini fuerint possibilia, cum in statu integritatis esset, viresque à conditore acceptas adhuc haberet incorruptas. Nunc autem propter accedentem lapsum facta sunt impossibilia; & nihilominus obligant ad id quod facere debebant, & olim poterant, licet jam propria sua culpa amplius

plus

1667.
plus non possint. Est enim Lex regula mentis divinae aeterna & immota, quae propter hominis mutabilitatem non mutatur.

LXII.

Tertia ratio: Si lex Domini esset impossibilis, sequeretur Deum omni tyranno esse crudeliorem & stultiorem, quippe qui ab ipsis etiam amicis tributum exigeret, quod nemo solvere posset, & leges ferret, quas sciret à nemine observandas. Responsio dependet à praecedentibus. Is enim neque Tyrannus neque injustus est, qui quod suum est, justè repetit, ab eo, qui injustè perdidit. Dedit Deus homini legem, quam menti ejus inscripsit, dedit & vires faciendi legem, quas homo per lapsum amisit. Quis ergò tyrannidis accusaret Deum, qui tributum suum exigat ab homine, cui vires solvendi illud dederat? Quod verò homo solvere jam non potest, Deus illam culpam praestare non tenetur, dum jus suum exigit. Hinc manifestum est, argumentū valere quidem interdū in Politicis, non autem in legibus divinis. Nam Politicus Magistratus leges quidem ferre, sed vires obediendi suppeditare non potest, idcirco si praeciperet, quod supra vires est, iniquè ageret: Sed Deus in creatione vires suppeditavit undiquaque perfectas, quas, etiam si nos amisimus, Deo tamen debemus, quidam obedientiam legis perfectam à nobis requirit, debitum suum exigit; illudque non solventibus poenas justè minatur Deut. 27. Non igitur haec est Lutheri deliratio, ut Bellarminus per calumniam vocat, sed rationi rectae & sacris Scripturis conformis justitiae divinae assertio.

LXIII.

Sunt autem praeterea rationes satis graves, cur Deus legem praecipiat, licet eam servare non valeamus. 1. Primum enim vult nos hinc agnoscere nostrae naturae perfectionem ante lapsum: praecipit enim id quod olim facere poteramus. 2. ut agnoscamus corruptionem nostram post lapsum: nam contraria inter se posita magis elucescunt. 3. ut hoc freno coerçantur homines, & externam disciplinam praestent. 4. ut impiorum contumacitas magis magisque detegatur. 5. ut renati habeant exactam vitae regulam. 6. ut denique videant renati metam perfectionis, ad quam contendant.

LXIV.

Quarta ratio haec est: Si lex impleri non potest, i. justificatio legis

E 3

nunquam

nunquam impletur in nobis, quod tamen fieri Paulus testatur Rom: 8. 2. *fructus*
strā nos orabimus, fiat voluntas tua sicut in cælo ita & in terra: 3. & nemo
salvabitur, quia Christus factus est causa salutis omnibus obedientibus sibi He-
br: 5, & c. Resp: In primo argumenti membro est fallacia phraseos.
 Nam justiciam Legis non a nobis implendam dicit Apostolus, sed
 in nobis. Id verò fit, quando obedientia CHRISTI nobis impu-
 ratur per fidem. Nam CHRISTUS DOMINUS Legis, subiecit se
 obsequio Legis, ut ipsius obedientia nos justificaremur Rom: 5, 19-
 2. In secundo membro est fallacia *καταπὴν καὶ ἀπὸ λῶς*. Non enim
 similitudo undiquaque exacta notatur, sed secundum aliquas sal-
 tem partes. Negare enim non possunt Pontificij, etiam illam,
 quam his in terris fingunt perfectionem Sanctorum, non respon-
 dere perfectioni Angelicæ: ajunt enim perfectionem *pro statu hujus*
vite in lege saltem requiri; & peccatum etiam Sanctis adhærere,
 hæc in vita negare non possunt. Fateri ergò necesse habent, fieri
 nihilominus voluntatem Dei in terris, sicut in cælis, licet utrobi-
 que eadem non sit perfectio. Quando ergò precamur, fiat volun-
 tas Dei sicut in cælo, ita & in terra, tunc optamus, ut quæ fiunt in
 choris beatorum Angelorum in cælis, etiam a nobis fiant in ter-
 ris, opera nimirum sancta, Deo quæ grata, licet non eâ perfectione,
 quæ Angelorum & beatorum in vita æternâ propria est. Hic enim
 cum Paulo dicimus: Non apprehendi, aut perfectus sum: sequor
 autem ut apprehendam, quemadmodum & apprehensus sum in
 CHRISTO JESU Phil: 3, 12. In tertio membro est fallacia causæ.
 Nam in dicto Hebr: 5. non adducitur causæ salutis, sed descriptio
 salvandorum. Hi enim obediunt CHRISTO, licet neq; obedi-
 entia illa perfecta sit, neq; salutem efficiat: quemadmodum hæredes
 paternorum honorum obediunt parentibus, licet in multis laban-
 tur, parentesq; offendant, & illa qualicunq; suâ obedientia hære-
 ditatem promereri non valeant.

LXV.

Quinta ratio: Omnes verè justificati Spiritum Sanctum habent Rom:
 8. 14. Atqui Spiritus Sanctus fructus suos parit, qui numerantur Gal: 5. Ca-
 ritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetu-
 do, fides, modestia, continentia, castitas. Qui verò hos fructus habet, non ac-
 cusatur à lege, juxta id, quod additur: *adversus hos non est lex, & si spiritu*
ducimini

*dicimini, non estis sub lege. Ergo qui fructus hoscce habet, implet legem. Respons: Est fallacia caussarum. Nam & hic describuntur ij, qui Spiritu Dei reguntur, vel ut vers. 24. loquitur Apostolus, qui Christi sunt. Hi carnem suam crucifigunt cum suis desideriis: non autem sequitur hinc, quod nulla amplius desideria sentiant: imò sentire ea necesse est, alias crucifigere non possent. Sunt autem illa quoque desideria *avoviac*, & sic perfectionem planè absolutam impediunt. Nihilominus tamen, qui desideriis illis resistunt, non sunt sub lege, sed liberati à lege, non quasi legem impleverint, sed quia maledictioni legis non subsunt. Ipsa enim desideria prava in se sunt obnoxia maledictioni: persona autem non item, quia remissionem illorum per CHRISTUM impetravit. Et hoc est quod Paulus scribit *Roman: 8, 2.* Lex Spiritus vitæ liberavit me à lege peccati & mortis, hoc est, renati, licet sensum peccati adhuc in corpore suo mortali habeant, propter quod ad mortem condemnantur in lege, extra CHRISTUM considerati: tamen doctrina Evangelij (quam legem Spiritus vitæ appellat) quæ ipsis proponit CHRISTUM Mediatorem, fecit, ut legis condemnatio ad ipsos non pertingat, quia CHRISTUS factus est pro ipsis maledictum.*

LXVI.

*Sexta ratio: Omnes justificati ex Deo nati sunt Joh. 1. & 3. At qui ex Deo nati sunt, non peccant 1. Joh: 3. E. qui justificati sunt non peccant, & per consequens legem implent. Respons: ad Minorem: Qui ex Deo natus est, quatenus ex Deo natus est, non peccat, & nec potest peccare, quia impossibile est filium Dei esse posse filium iræ: sed quatenus ille ipse, qui ex Deo natus est, carnem adhuc habet desideriis illicitis obnoxiam, eatenus & peccato adhuc est obnoxius, & inter transgressores legis numerandus. Tales autem omnes sancti sunt in hac mortalitate: nam in multis labimur omnes, quia perfecta non est sanctitas nostra, sed si distinctè judicetur, injusta invenietur omnis justitia nostra, inquit Bernardus *Serm: 1. in Festo omnium Sanctorum.* Idcirco opus habent & Sancti, pro peccato exorare, ut de misericordia salvifiant, ut idem ait *Serm: 73. in Cantic.**

CAPUT

7
1976
CAPUT VII.

*An Justorum opera sint verè justa, an verò
peccatis contaminata?*

LXVII.

*Resp. ad cap.
25. lib. 4. de
Iustific. Bel-
larm.*

Facilis esset hujus quæstionis expeditio, si Scripturis potiùs, quam præconceptæ opinioni fidem habere velimus. Testantur enim ipsi sancti, neminem esse, qui bonum faciat, & non peccet, neminem posse dicere, mundum est cor meum, quin & mendaces esse, qui dixerint, se peccatum non habere. Sed hypocrisis ita dementavit Bellarminum, ut quod verum est, videre nequeat. Idcirco & in titulo hujus materiæ & in tractatione ejus gravissimè errat. Titulum ita format: *Iustorum opera non esse peccata, sed justitiam*: Id quod nos libenter agnoscimus, si rectè intelligatur. Nam justorum opera in se & formaliter peccata non sunt, sed conformia Legi Dei, & eatenus justitia: quod nemo piorum negat. Odiosè autem posita sunt ista verba ad sugillandum Lutherum, qui in assert: *artis*: 2, 31. 32. & 36. scripsit, *Omnia opera hominis justii esse peccata mortalia*: quia nimirum partim in judicio Dei consistere non possunt, partim propter imperfectionem suam, siquidem in omnibus sanctis desideriiis carnalibus contaminantur, partim etiã, si eis opinio meriti affingatur, quæ omnem ipsorum dignitatem annihilat. Quam ob causam B. Paulus omnem sanctorum justitiam *ζυμίων* vocavit *καὶ σκύβαλα Phil.* 3, 7. Aliàs unumquodque opus bonum hominis justii pretiosius æstimat Lutherus, quam cælum & terram *in cap. 5. ad Gal.* Quã de re vide plura suprã quæst. i. cap. i. in resp: ad arg: 2. Bellarm. disp: primã the. 73. seqq.

LXIIIX.

Hoc igitur in quæstione est; non, an opera justorum sint peccata, & justitia renovationis: *Sed an sint absq; omni peccati macula, quæ impediatur, quo minus in judicio Dei consistere, hominemq; justificare possint*: Et sic quæstio in effectu coincidit cum præcedente, de perfecta impletione Legis. Placuit tamen Bellarmino eam seorsim tractare, & institutum suum testimoniis Scripturæ probare.

LXIX.

Primò adducit exemplum Jobi de quo legitur *Job: 1. In omnibus*

bis

bus his non peccavit Job labiis suis, nec stultum aliquod contra Deum loquutus est: & cap: 2. Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit illi similis in terra, vir simplex & rectus & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Certè, addit Bellarminus si innocentiam retinebat, & si à malo recedebat, neq; lingua neq; corde peccaverat. Præterea si Job peccasset, Deus ipsi quodammodo à Satana superatus fuisset, quia ista tentamenta permisit, ut virtus & patientia sancti viri demonstraretur.

LXX.

Respon: in cap: 1. non agitur de universa vita Jobi, sed de primo quasi insultu Saranæ, ubi sanctus vir, domo, liberis, jumentis & bonis aliis spoliabatur: quod quidem infortunium quam acerbum sibi fuerit, gestibus & verbis satis superq; contestatus est: agnovit tamen manum Domini, quæ hæc vulnera infixit, Deo q; in his operibus suis adhuc benedixit. Et in his sanè omnibus nihil peccavit Job contra Deum, sed fidei robur in ipso adhuc fuit eximium, quod tempestatibus illis fortiter se opposuit. Sic etiam in secundo capite loquitur Dominus de Jobo, prout in primo adhuc infortunij insultu considerabatur. Ibi adhuc retinebat innocentiam; non totalem & omni prorsus nævo carentem, quin & in judicio Dei consistentem, quemadmodum Bellarminus intelligit: ita enim nullus apud DEUM per se innocens est, Exod: 34, 7. Sed partialem, certoque in facto & tempore consideratam. Ita innocens erat Job tunc temporis, quando primum fortunæ impetum forti pectore sufferebat, & tamen perpetuò verum erat, quod cap: 9, 20. dicit; *Si justificare me voluero, os meum condemnabit me, & si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.* Innocens quoque erat innocentia causæ, quia verè ipsi fiebat injuria ab Adversariis, qui varia contra ipsum excogitaverunt, quibus finxerunt ipsum has calamitates promeritum esse. Alias Job ipse fateretur non posse dari mundum (innocentem) de immundo conceptum semine Job cap: 14. Unde Gregorius in cap: 9. Jobi: *Sanctus Job videbat omnia nostra bona opera esse mera peccata, si judicantur à Deo; ideo dicit, si voluerit contendere homo cum eo, non poterit ei respondere unum promille.*

LXXI.

Subsequentibus autem temporibus cum afflictio incrementa

F

caperet,

caperet, fides non nihil decrefcere cepit: Idcirco figna impatien-
 tiæ fatis manifesta edidit, cujus exemplum in figne extat cap: 19, 6.
 ubi clamat, Deum iniquè fecum agere: faltem *nunc intelligite* (ait)
quia Deus non a quo iudicio afflixerit me, & fi gellis fuis me cinxerit. Ideo
 Deus Jobi respiranti tandem hanc infirmitatem in memoriam
 vocat cap: 40. *Nunquid qui contendit cum Deo tam facile conquiefcit? utiq;*
qui arguit DEVM debet respondere ei: quin & ipfe Job culpam hanc
deprecatur, ibid: Qui leviter locutus fum, respondere quid poffum? manum
meam ponam fuper os meum: unum locutus fum, quod utinam non dixiffem,
& alterum, quibus ultra non addam. Habemus ergo fatentem reum,
 cui meritò fidem habemus, eufque candorem laudamus. Neque
 verò hoc pacto Deus à diabolo victus fatendus eft, qui patientiam
 & virtutem Jobi demonftrare voluit fub illis experimentis Sata-
 næ. Nam neque fuccubuit prorfus Job, fed identidem fe recolle-
 git; neque etiam in faciem Deo benedixit, hoc eft, in apertas ca-
 lumnias non erupit, nec ob temporales illas ærumnas planè nun-
 cium Deo mifit, quod Satan futurum opinabatur. Et fic testimo-
 nium Jobi nihil ad rhombum.

LXXII.

Secundum testimonium petitur ex verbis Davidis, quibus ju-
 dicari petit fecundum iudiciam & innocentiam fuam Pſal: 7. *Provocat ad pu-*
ritatem manuum fuarum Pſal: 17. nullamq; in fe inventam iniquitatem ait
Pſal: 6. Vbi non ſolum opera ſua bona iudicia nomine ornanda cenſet, ſed eti-
am confidebat, ea in iudicio Dei conſiſtere poſſe, alioquin petens iudicari ſe-
cundum iudiciam ſuam, damnationem pro abſolutione quaſiſſet. Reſponſ:
 Uſitata & vera reſponſio eſt, Davidem loqui de iudicia cauſæ;
 nam in eo, quod accuſabant adverſarij, verè innocens erat, & ad
 iudiciam ſuam optimo jure provocare poterat: & ita petit iudi-
 cari ſecundum iudiciam ſuam, non opponens iudiciam ſuam ju-
 dicio Dei, ſed accuſationi hoſtium. Quod ſi aliqua dicta genera-
 liora videntur, ut *Cuſtodivi vias Domini, ab omni via mala prohibui pedes*
meos: feci iudicium & iudiciam: manifeſtum eſt, ipſum non ſimpli-
 citer de undiquaque perfecta iudicia loqui, alibi enim dicit: *delicta*
quæ intelligit? ab occultis meis munda me Domine. Pſal: 19, 13. Sed in com-
 paratione ad alios, & de ſtudio vitandi mala, licet plenam iudicia
 perfectionem aſſequi non potuerit.

Tertium affertur ex *Matth. 6. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, & Luc. II. Si corpus tuum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit &c.* Hoc loco, ait Bellarminus describitur opus perfectè bonum, quod videlicet sit bonum in genere suo & ex intentione aliisq; circumstantiis: & tale opus pronunciat Dominus esse lucidum totum nec ullam partem habere tenebrarum. Ergò non est peccatum mortale naturâ suâ, ut Lutherani ajunt. Respons: Nihil ibi Christus de bonis operibus in genere: sed, si in thesi textum hunc intelligere velis, agit de ministris verbi, qui sunt Ecclesiæ oculi; hi, si in doctrina sinceri sunt, tunc tota Ecclesia per Spiritus Sancti gratiam illuminari poterit: si autem ipsi vel non intelligunt doctrinam sanam, vel fermentum suum admiscunt, Ecclesiam totam in ignorantia versari necesse est. In hypothese autem textus ille ad Phariseos directus est; qui, cum ex invidia miracula Christi contemnerent, exinde potentiam Christi & beneficia Dei agnoscere non potuerunt, sed obtenebratam habebant mentem: si autem tenebras istas discutere voluissent, ipsi quoque plenius illuminati ad notitiam Christi pervenire potuissent. Et hunc in modum exponit hunc locum Theophilactus: *Quoniam invidi Iudæi miracula videntes, ea calumniabantur ob mentis malitiam, ejus gratia Dominus hoc dicit: quasi lucernam, hoc est noscendi Deum beneficium, quo videmus, veluti si nobis datum esset lumen, homines abscondunt mentis judicium, & præ invidia obtenebrati miracula & beneficia non vident, quamvis in hoc accepimus mentem, ut super candelabrum ponamus, ut etiam alij lumen videant &c.* Et paulò post: *Sicut oculus corporis, si quid habet, hoc & corpus habere facit: siquidem lucem suam habet, ac lucidus fuerit, erit & corpus in luce: si tenebrosus fuerit, erit & illud in tenebris: Simili modo eundem affectum habet anima, quæ habet mens. Et si inveniatur oculus, quem accepit à Deo, & lucem obtenebrari vel ab invidia, vel ab avaritia, vel ut in summa dicam carnalitate, obtenebratur & ipsa, &c.* Constat ex his, Bellarminum in hoc testimonio aberrare à janua. Πολλοὶ ὁμολογῶσιν ὅτι αὐτὴ ἐστὶν ἰνὺρῖα, quæ Bellarminus iterum Lutherum & Lutheranos afficit, quasi statuunt bona opera esse peccata mortalia naturâ suâ. Hoc enim eis in mentem non venit, qui sciunt, ea ex natura sua esse sanctissima, secundum omnes causas sed quo re-

spectu mortalia fiant, suprâ jam semel atque iterum explicatum est: Vide in primis cap. 1. quæst. 1. in disputat. præcedente thes. 75. & 83.

LXXIV.

Quartum testimonium affert ex 1. Corinth. 3. *Si quis super edificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusq. opus, quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit, quod super edificavit, mercedem accipiet, si cujus opus arserit, detrimentum partietur. Quo loco, inquit, indicatur esse quedam opera bona supra fundamenta vera fidei edificata, adeò bona, ut omninò nihil habeant vitij: quod ostendit 1. comparatio ad aurum, argentum & lapides pretiosos, 2. quod illa opera in igne divini judicij manere dicantur, & mercedem accipere.* Respons: Non est institutum Apostoli nostri de perfectione bonorum operum agere: sed ea, quæ verè bona sunt, ab aliis, quæ talia videntur, saltem vult discernere. Illa confert auro, argento, lapidibusque pretiosis, non quasi nullam prorsus admixtam haberent maculam, sed quia ignem sustinent, à quo reliqua electitia & putatitia opera instar stipularum comburantur. Intelligitur autem non ignis judicij divini, sed ignis scripturarum divinarum, ignis tribulationum & tentationum, quem in hoc seculo, & ante diem judicij sentiunt, quorum opera examinanda sunt. Agit enim Apostolus de igne doctrinæ, quod ne quidem Bellarminus negat *lib. 1. de purgat. cap. 5.* Ea verò probatio si salutaris esse debet, hac in vita fiat, necesse est, alias homo in perpetuis hærebit tentationibus. Agit Apostolus de igni, quo probantur fideles, tenentes fundamentum fidei JESUM CHRISTUM. Tales verò non veniunt in judicium *1oh. 3.* quia nulla est in eis condemnatio *Rom. 8.* agit de igne probationis: in die verò judicij non instituetur demum probatio, sed retributio operum, prout ea comparata, & jam pridem hac in vita probata fuerunt.

LXXV.

Quintum testimonium est *Iacobi cap. 3. in multis offendimus omnes. Non ait in omnibus, sed in multis; ergò non omnia opera iustorum sunt peccata mortalia.* Respons: Est fallacia causarum. Non enim ideò in particulari loquitur D. Jacobus de aliquibus bonis operibus, quasi ullum opus ita perfectum sit, ut in judicio Dei consistere, & rigorem

rigorem ejus tolerare possit. Hoc enim disertè negat David: *In conspectu tuo non justificabitur ullus vivens Psal: 143. & non est homo in terris, qui faciat bonum & non peccet* inquit Salomon *Beck: 7, 21.* Sed quia non omnes omnium peccatorum rei sunt ipso actu, Idcirco in multis offendunt omnes. Nonnulli enim offendunt manu, nonnulli oculis, nonnulli lingua; multa tamen sunt peccata in quibus omnes deprehenduntur. Quis enim est, qui non interdum carnis desideria senserit? Quis est, qui non aliquando proximum laeserit vel caesus vel ex proposito? Accusare ergo vult D. Jacobus omnes, etiam si non in omnibus delictis reperiantur rei. Eo ipso autem opus illud bonum, quod faciunt, contaminatur, quia in alio delicto deprehenduntur; & idcirco, qui in uno offendit, omnium reus esse dicitur, licet totam legem servaverit *Iac: 2, 10.*

LXXVI.

Sextum testimonium sumitur ex iis locis, quæ hortantur hominem ad non peccandum *Psal: 4. Irascimini & nolite peccare, Esai: 1. quiescite perversa agere, Iohan: 5. Noli amplius peccare, 1. Cor: 15. Evigilate justi nolite peccare, &c.* Quorsum pertinent hæc exhortationes, inquit, si in omni opere, quantumvis bono, non possumus non peccare? Respons: Quomodo benè operantes peccare dicantur, jam sæpius dictum est, nimirum propter peccatum habitans in nobis, quod benè operantibus resistit, ut tamen perfectè non faciant quæ legis sunt, prout fieri oportebat, & propter alia peccata, quæ bonis actionibus semper admiscuntur. Hoc verò non obstat admonitionibus illis: sed in hunc quoque finem fiunt, ut illa obstacula perfectionis nostræ agnoscamus usque fortiter resistamus, quantum in hac imbecillitate fieri potest. Interim semper manebit illa querela piorum: Lex spiritualis est, ego carnalis sum, venundatus sub peccato; velle adjacet mihi, perficere autem non invenio; non quod volo hoc ago, sed quod odi, illud facio &c. *Rom: 7.*

LXXVII.

Septimum testimonium est eorum dictorum, quæ ostendunt, opera Justorum Deo placere *Mal: 3. Placebit Deo sacrificium Iuda & Ierusalem, &c. Sap: 9. Accepta erunt opera mea, Act: 10. Qui timet Deum, & operatur justitiam acceptus est illi &c. Atqui Deo nihil placere potest*

F 3

quod

quod non est verè bonum. Respons: Duplici nomine placent opera Justorum Deo, 1. quia juxta legem & præscriptum Dei facta, non ex privato arbitrio profecta, 2. quia propter personam Deo placentem, ipsa quoque opera personæ placent. Non tamen sequitur opera ipsa esse planè sine macula, nam & in sanctis invenit, quod displicet, & ne cæli quidem sunt mundi in conspectu ejus *Iob: 15, 15.* Sed maculas illas Sanctorum non videt ad judicium, sed tegit perfectione Christi: ideirco Beati dicuntur, non qui peccata non habent, sed quibus ea tecta sunt, *Psal: 32, 1.* ad quem locum ita commentatur Augustinus. *Tecta peccata quare dixit? ut non viderentur: Quid enim erat, Deum videre peccata, nisi punire peccata?* Et hoc tantummodo fit propter Christum qui pro peccato satisfecit, factus pro nobis peccatum, ut nos fieremus justitia Dei in ipso 2. *Cor: 5, 21.* Sic ergo justitia Christi imputatur non peccato, ut ineptit Bellarminus, sed peccatori, in quo non puniuntur peccata, quæ coram Deo aliàs semper pœnâ digna sunt.

LXXIIX.

Postremo loco ita nugatur Bellarminus: *Opera justorum vocantur bona opera Matth: 5. Ergo non sunt peccata mortalia, aliàs potius dicenda essent mala.* Respons: Hæc crambe aliquoties apposita fuit: idcirco & usitata responsio hîc repetenda est. Opera justorum dicuntur bona ob rationes illas, quæ faciunt ea Deo grata de quibus in testimonio præcedenti. Dicuntur mala, partim ob opinionem meriti, quam affingunt hypocritæ: partim ob immunditiam quæ eis adhæret. Constat ergo ex hisce notis, Bellarminum tot hîc dixisse falsa testimonia, quot Scripturæ dicta hoc in capite impertinenter laudavit.

CAPUT IIX.

De Testimoniis Patrum in hac questione.

LXXIX.

Ad testimonia Patrum, quæ allegat Bellarminus cap: 16. hæc notanda sunt: 1. Primum non negamus opera bona commendationem mereri longè maximam, extra forum justificationis nostræ: ibi enim cum Luthero libenter dicimus, unumquodvis opus bonum.

*Resp. ad cap.
16. lib. 4. de
Justific. Bel-
larm.*

bonum præstantius esse cælo & terra. Ideò vocantur iustitiæ Esa: 64, 6. tum quia ipsa mandata Dei, quibus opera præcipiuntur, vocantur iustitiæ Dei Deut: 27, 10. tum quia Spiritus Sanctus, qui est Spiritus Iustitiæ illa operatur Rom: 6, 13. tum etiam quia acceptantur gratis à Deo ab illis qui sunt adoptati, Esa: 58, 7. Psal: 111, 9.

LXXX.

2. Deinde, est omnino discrimen inter virtutes & vitia: & insanus est Bellarminus, si hoc à nobis negari credit; extreme verò malitiosus, si non credit, & tamen locum Ambrosij objicit, qui peccata à virtutibus distinguit. Scilicet res magna est, lucem & tenebras, Deum & diabolum discernere! Sed quod virtutes Christianorum tam perfectæ sint, quam vitia, nemo dixerit, qui non hypocritam agere, & humanæ naturæ imbecillitatem ignorare simulaverit.

LXXXI.

3. Præterea posse hominem ad tempus vitare peccata, ut Hieronymus scribit, non abnuimus, sed actualia & graviora, quæ in oculos incurrunt: Primos autem motus concupiscentiæ semper inhibere tam non potest, quam volatum avium super capita nostra: modo eas ibi nidificare non patiamur: & hic nos quoq; cum Hieronymo dicimus posse hominem non peccare (h. e. nidum peccato in animo suo permittere non potest) si velit, pro tempore, pro loco, pro imbecillitate corporea, quamdiu intentus est animus, quamdiu chorda nullo vitio laxatur in cithara.

LXXXII.

4. Porro fatemur cum Augustino, *debere* hominem, quamvis longè minus amet Deum, quam eum potest amare conspectum, nihil tamen appetere illicitum. Satis enim est consistere in secundis, dum id fieri non potest in primis. Sed quod homo id facere possit quod debet, *λίαν μίγα αἴτημα* est, nec Augustinus ita unquam docuit.

LXXXIII.

5. Ulterius: quod Augustinus continentiae seu abstinentiæ à concubitu cum legitima uxore meritum tribuit, concupiscentiæ satiandæ cum conjugè propter fidem tori, peccatum veniale: in eo humani aliquid patitur. Nam Scriptura continentię ab omni concubitu, nullum meritum tribuit, sed ut donum Dei singulare,
non

non omnibus concessum commendavit *Matth: 19.* Concubitum verò cum legitima uxore ob vitandam fornicationem approbavit: hinc enim secundarius finis conjugij est, juxta illud Apostoli Pauli: *Propter fornicationem unusquisq; suam uxorem habeat, & unaqueq; suum virum 1. Cor: 7, 2.* Præterea, libenter concedimus, opera infidelium suo genere esse bona, si legi divinæ congrua, sed si vel ad verum Deum non dirigantur, vel opinionem meriti junctam habeant, verè dicimus cum Augustino, quod sint peccata. Nam cum finibus pensanda sint officia, utiq; ex hoc ipso defectu veri legitimiq; finis etiam optima opera fiunt vitiosa.

LXXXIV.

6. Deniq; cum Gregorio nos quoq; dicimus, bonarum mentium est, ibi etiam aliquo modo culpam agnoscere, ubi culpa non est. Congruit enim cum illo Regij Prophetæ delicta quis intelligit? ab occultis munda me Domine. Cum enim & occulta habeamus delicta, quis se absq; culpa esse dixerit, licet hominibus innocens videatur? Deindè fieri potest, ut quis in speciali aliquo facto culpa careat, qui tamen in aliis se non prorsus innocentem esse dixerit: & huc in primis respicere videtur dictum Gregorij.

LXXXV.

7. Postremò rectè scripsit Bernhardus, obedientiam ex amore Dei esse meliorem eà, quæ fit propter metum gehennæ: malè verò colligitur à Bellarmino, quod obedientia ex amore Dei simpliciter sine ullo peccato, etiam veniali, præstari possit. Etsi enim finis obedientiæ est legitimus, perfectio tamen tanta non est, quantam Deus in lege requirit, obedientiam nimirum totius cordis, animi, omniumque virium. Obedientia ergò ipsa, quoad substantiam actus, bona est, quia legi Dei conformis, & sic neque veniale neque mortale peccatum appellari potest: sed adhærens imperfectio ipsam etiam in sanctissimis contaminat.

CAPUT IX.

De argumentis ex ratione petitis.

Resp. ad cap.
17. li. 4. de ius-
tis. Bellarm.

86. Prima

Prima ratio Bellarmini talis est: Si opera bona iustorum essent omnia vitiosa & corrupta, id vel ex immota concupiscentia fieret, vel ex defectu dilectionis DEI, vel ex admisione peccatorum venialium. At nihil horum trium contaminare potest opera iustorum bona. Nam concupiscentia non est peccatum, sed infirmitas, ideo Augustinus aliquoties dicit, pro moribus involuntarijs non dicendum esse, non concupisces. Quod si maxime peccatum esset, tamen non semper movetur. 2. Defectus dilectionis, quod nimirum opera nostra tanto fervore dilectionis non facimus, quanto facimus in patria, defectus quidem est, sed culpa & peccatum non est: ideo caritas nostra, quamvis comparata ad caritatem beatorum, imperfecta sit, tamen absolute perfecta vocatur, 1. Ioh. 2. & 5. 3. veniale peccatum non admiscetur singulis operibus, neque est contrarium caritati, nec proprie contra Legem, sed praefer Legem.

LXXXVII.

Resp. In his omnibus partim aperte falsa dicuntur, partim principium petitur. Falsum enim est, quod concupiscentia non sit peccatum. Quia pugnat cum lege naturæ, cum quilibet sciat, res alienas non esse appetendas: pugnat cum lege divina, in primo & ultimo præcepto comprehensa. Unde Paulus concupiscentiam vocavit legem carnis, eamque se non cognovisse scribit, nisi lex dixisset, non concupisces Rom. 7, 7. Et ibi non de actu concupiscendi agit, sed vitium primum significavit, teste Lombardo lib. 2. dist. 30. Talis verò concupiscentia est in omni homine, etiam cum sanctissime vivit, quæ ipsius opera contaminat, hominemque imperfectum facit. Et ita scribit Augustinus lib. 5. cont. Iulia. cap. 3. Concupiscentia carnis, adversus quam bonus concupiscit Spiritus, & peccatum est & pena peccati, & causa peccati. Quod autem alibi negat propter concupiscentiam dici, dimitte nobis debita nostra, hoc non ideo facit, quod concupiscentia peccatum non sit, sed quia eius iam reatus in lavacro regenerationis absumentus sit.

LXXXVIII.

Deinde falsum & hoc est, quod defectus dilectionis hac in vita non sit culpa aut peccatum. Pugnat enim cum lege de diligendo Deo ex toto corde, qua de re supra fusiùs. Neque est, ut comparatio instituat inter perfectionem huius & futuri seculi. Deus enim hac in vita absolutam caritatis perfectionem, absque

G

omni

omni defectu à nobis requirit. Quomodo autem caritas dicatur perfecta, supra diximus cap. 3. in reponf. ad alteram classem argumentorum Bellarmini.

LXXXIX.

Denique principium petitur, dum peccatum veniale dicitur esse non contra, sed præter legem, qua de re etiam supra egimus. Omne enim peccatum est transgressio legis, commensurans æternas pœnas. Et ex hoc fundamento veniale peccatum est contra caritatem, quia legem de perfecta dilectione Dei & proximi violat. Quod autem veniale peccatum singulis admisceatur operibus, non ita intelligendum est, quasi omne bonum opus simul sit peccatum veniale, sed quia ab homine corrupto fit, in quo peccatum semper inhabitat, licet neque motum ejus æquè semper sentiat, neque semper consentiat. Idcirco Salomon dixit: *Non est homo iustus in terris, qui faciat bonum & non peccet. Eccl: 7, v. 21.*

XC.

Secundo loco absurda quædam objicit. Nam si opera iustorum omnia essent peccata, etiam fides, quâ justificamur, esset peccatum; & oratio illa, quâ remissionem peccatorum petimus, peccatum esset; & non potuisset dicere Paulus, *Nihil mihi conscius sum: ipsum DEVM peccasse mortaliter, quia DEVS est, qui operatur in nobis: à nulla iniquitate nos redemisset Christus; aliqua peccata mortalia esse opera bona, & deniq; contradictionem implicare hanc phrasin, opera bona esse peccata mortalia.*

XCI.

Resp. Sed hæc omnia unâ operâ expediri possunt. Hactenus enim aliquoties dictum est, quomodo opera bona dicantur mortalia peccata, nimirum non ex se & suo genere, sed ex accedenti vitio imperfectionis & opinionis meriti singularis. Quæstiones igitur distinctæ sunt, *an opera bona sint peccato contaminata? Et an ipsa sint ex natura sua & suo genere peccata?* Hoc si diceremus, sequerentur illa absurda procul dubio pleraque omnia: negamus autem confidenter: & unum quodvis bonum opus, donum & opus DEI appellamus, qui operatur in nobis, qui sanctificat nos, & fidem nostram aliis testatum facit. Unde & opera justitiæ, opera lucis, opera Spiritus, lux & arma justitiæ appellantur.

tur. Illud autem affirmamus ex Scriptura, nec ipse Bellarminus negare potest, defectum reperiri in operibus etiam optimis, saltem quod defectum istum peccatum esse negat. Sed hac de re, & de calumnia Bellarmini, quasi opera bona peccata mortalia dicamus, *ex naturâ suâ*, jam sæpius audivimus, non est necesse, ut hæc crambe toties recoquatur.

CAPUT X.

An opera bona justificent?

XCII.

Tertium hoc fuit in quæstione secunda, juxta dispositionem Bellarmini, quod hoc pacto ad dispensationem de impletione Legis pertinet: nam cum ex superioribus constet, hominem perfectè implere Legem non posse, ex ipso sequitur, quòd opera Legis non justificent. Sed hic primùm omnium tenendum est, quomodo Bellarminus hanc propositionem intelligat. Cùm ergò non ignoret esse clarissima Scripturæ dicta, quæ justificationem hominis coram DEO operibus derogent, de quibus suo loco; distinguit ipse inter justificationem primam & secundam. Illam tribuit non renatis, qui ex gratia DEI fiant ex injustis justis: hanc renatis, qui bonis operibus fiant justiores. De his postremis ergò quæstio est: An homo justus bonis operibus magis justificari, atque adeò justior fieri possit?

*Resp ad cap.
19. lib. 4. de
justific. Bel-
larm.*

XCIII.

Antequam autem ad argumenta Bellarmini accedamus, sciendum primùm est in genere, distinctionem illam inter justificationem primam & secundam nullam esse, quòd his rationibus doceri potest. I. quia justificatio non recipit magis & minus. Neque enim est qualitas quædam in nobis, aut qualitatis alicujus infusio, sed absolutio peccatorum in judicio DEI, propter meritum Christi fide apprehensum: quæ eis æquè, & in eodem gradu, contingit, qui non multum bonorù operum habent, quàm cæteris, qui quamplurimorum sibi sunt conscii. Absurdum itaque

est dicere, unum magis justificari quam alterum. 2. incrementum justitiæ in renatis pertinet ad sanctificationem hominis, non ad articulum justificationis: Confundit ergo distinctio articulos fidei. 3. opera bona etiam à justificatis facta, sunt opera Legis, non enim placent DEO ἐθελοθησκία. Sed operibus Legis derogatur justificatio hominis; *Rom. 3, 28. Ephes. 2, 9.* & ratio manifesta est, quia operibus Legis tribuitur agnitio & accusatio peccatorum. Ergo absolutio à peccatis, seu justificatio, tribui eis non potest. Et ita nos argumentari docuit Apostolus *Rom. 3, 20.* Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro, per Legem enim cognitio peccati. 4. Cùm Paulus opera hominum à justificatione nostra excludit *Rom. 3,* agit de operibus labe originali contaminatis; talia autem sunt etiam justificatorum opera. Ergo & illa à justificatione excluduntur. 5. Præterea cùm exclusio sit operum à justificatione, simpliciter opera vocantur, non opera Legis, nec opera nondum justificatorum; ut ita nemini prorsus dubitandi ansa relinqueretur; ab omnibus simpliciter operibus justificationem exclusam esse. 6. Opera non præcedunt justificationem, sed sequuntur justificatum, inquit *August. lib. de fide & bonis operibus cap. 14.* Ergo non ex operibus esse potest justificatio, sive prima sive secunda appelletur. 7. Apostolus Paulus disertè scribit, justitiam DEI nunc manifestatam esse, absque ulla distinctione, *Rom. cap. 3. v. 21.* unde colligimus, unam & eandem esse rationem justificandi in omnibus hominibus tam adultis, quam infantibus, justificandis & jam justificatis. 8. denique Scriptura non tantum initium, sed & universum complementum iustificationis nostræ derogat operibus, & soli fidei in Christum adscribit *Ephes 1, 5. 2. Tim. 1, 9. Act. 13, 39. Hebr. 12, 2.* Ex quibus omnibus satis manifestum est, distinctionem istam inter justificationem primam & secundam frivolam & nullam esse. Unde quid de tota structura argumentorum Bellarmini sentiendum sit; facile judicari potest. Audiamus tamen singula.

XCIV.

Primum autem in cap. 18. prolixè disputat de loco Jacobi cap. 2. *Araham noster nonne ex operibus justificatus est; offerens filium suum super altare? Videt, quoniam fides cooperabatur operibus ejus, & ex operibus fides*

fides consummata est? & impleta est Scriptura dicens, Credidit Abraham DEO, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus DEI appellatus est. Videris, quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum? Similiter autem & Raab meretrix nonne ex operibus justificata est, suscipiens nuncios, & alia via ejiciens?

XCV.

Ex his verbis probare vult Bellarminus, hominem operibus bonis justiore fieri. Tria enim ait docere voluisse Apostolum Jacobum, fidem veram ad salutem sine operibus non sufficere, & fidelem qui bene operatur, in justitia crescere; qui male operatur, justitiam amittere, & fidem in eo mortuam, otiosamque manere. Scripsisse enim Jacobum, ut & Petrum & Judam contra hæresin tunc recens exortam eorum, qui dicebant, fidem sine operibus ad salutem sufficere. Et hoc Augustinum affirmare ait *lib. de fide & operibus cap. 14. 2.* Deinde ait, Jacobum agere de vera fide justificante, quia dicit, hominem non ex fide tantum justificari, & fidem cooperari operibus. 3. Denique justificationem hinc non significare declarationem justitiæ, aliàs pugnare Jacobum cum Paulo, cum Jacobus dicat, hominem ex operibus justificari, Paulus autem ad Rom. 4. non ex operibus justificari.

XCVI.

Respons. r. in genere. Epistola Jacobi antiquitus pro adulterina fuit habita, teste Eusebio *lib. 2. cap. 23. & lib. 3. cap. 22.* & certum est, eam non habere parem cum Epistolis Paulinis auctoritatem: ideo à multis non idonea habetur, ex qua probentur articuli fidei. Negari etiam non potest, duriora nonnihil primâ fronte videri, quæ *cap. 2. de fide & operibus disputantur*; talia tamen non sunt, quæ vel errorem Pontificiorum stabiliant, vel cum doctrina Pauli conciliari non possint. Falsa enim sunt singula, quæ Bellarminus de hac Epistola attulit. 1. Illud de scopo epistolæ: Non enim agit Jacobus de fide in judicio DEI considerata, sed in judicio hominum: seu de fidei professione, quam non sufficere, sed & opera necessaria esse, verum est, sed non ad justificationem, verum ad probationem fidei & Christianismi nostri. Agit enim cum Epicuræis, qui, cum audirent, ex operibus non esse justitiam aut salutem hominum, opinabantur, ne quidem extra forum justifi-

cationis nostræ illa locum aliquem habere; quorum improbitatem compescere voluit Jacobus. Et hæc est sententia Augustini in præfat. Psal. 31. tom. 8. fol. 187. *Jacobus valebat corrigere homines, qui male intellexerant Apostolum istum (Paulum.) Nam in epistola sua contra eos, qui nolebant benè operari, de sola fide præsumentes, ipsius Abrahæ opera commendavit, cujus Paulus fidem. Eodem modo in allegato cap. 14. lib. de fide & bonis operibus docet Augustinus, Jacobum agere adversus eos, qui dicunt, faciamus mala, ut eveniant bona, quiq; ad obtinendam salutem solam fidem sufficere putant, ut benè vivere & bonis operibus viam DEI tenere negligent. Talem enim fidem nihil prodesse ait, & nos cum ipso affirmamus, sed fidem illam, cujus opera ex dilectione procedunt, ut Augustinus ibi loquitur. Non autem sequitur, opera fidei conjuncta quoque ad salutem aliquid facere. Hanc enim consequentiam ipse Augustinus eodem in capite refutavit: Cum ergo dicit Apostolus, ait, arbitrari se justificari hominem per fidem sine operibus Legis, non hoc agit, ut præcepta ac professa fide opera justitiæ contemnantur, sed ut sciat se quisq; per fidem posse justificari, etiamsi Legis opera non præcesserint. Sequuntur enim justificatum, non procedunt justificandum.*

XCVII.

2. Falsum est, quod Jacobus agat de fide justificante, quatenus coram DEO justificat, sed disputat contra umbram fidei, seu inanem fidei jactantiam, quod inde patet, quia agit contra eos, qui nolebant benè operari, & fidei præsumtionem tantum habebant, ut Augustinus loquitur in præfat. Psal. 31. 2. agit contra talem fidem, quæ absque operibus mortua est, vers. 20. & de ea scribit v. 14. *num potest hæc fides eam servare?* Ergo negat fidem mortuam, servare posse, non autem docet opera fidei in salute hominum cooperari. 3. præterea contra illam fidem disputat, quæ etiam cadit in dæmones, sed tremorem in eis excitat vers. 19. Talis certe fides non est fides justificans, sed præsumptio fidei, qualis reperitur in Epicuræis, & securis hominibus.

XCVIII.

3. Hinc ad tertium Bellarmini pronunciatum facilis est responsio. Nam quod Jacobus hic non de justificatione, sed declaratione justitiæ agat, manifestum est ex cap. 2, 18. *OSTENDE mibi fidem*

fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam, & vers. 21. de Abrahamo dicitur, quod fuerit justificatus per immolationem Isaaci. At verò Abraham jam pridem justificatus fuit, cum DEO credidit; Gen. 12. & 15. Ergò agitur ibi de declaratione justitiæ Abrahamæ, quæ per immolationem Isaaci facta est. Collatio autem Pauli & Apostoli satis concinna instituitur ab Augustino lib. 3. 83. quest. questione 76. Paulus, inquit, loquitur de operibus antecedentibus fidem, qualia sunt opera Legis, ex quibus nemo justificatur: Jacobus verò de operibus sequentibus fidem, quæ justificare dicuntur, quia justitiam jam acceptam declarant & exercent. Quibus adde, quod Paulus agat de fide viva, seu ea, quæ per opera bona est efficax; Jacobus verò de fide mortua, seu quæ nullis operibus exercetur. Fides viva justificat coram DEO, & hæc est propositio Pauli: Fides mortua non justificat, neque coram DEO, neque coram hominibus, & hæc est propositio Jacobi.

XCIX.

Ex his facile responderi potest ad ea, quæ in Bellarmini objectionibus sequuntur: Ait ergò, Paulum loqui de justificatione prima, quæ ex impio fit justus, Jacobum de secunda, quæ ex justo fit justior. Illa verò distinctio fundamento caret, & nulla est, quemadmodum supra probavimus. Ergò relinquimus eam.

C.

Deinde probare conatur, Jacobum non intelligere declarationem, sed incrementum justitiæ. 1. quia Jacobus dicit, fidem Abrahami cooperatam esse operibus ad eum justificandum: nam ad justitiæ declarationem cooperari non potest. Resp. Fides cooperabatur Abrahami operibus, non in actu justificationis, sed in exercitio & declaratione justitiæ jam antè acceptæ. Nam, ut Thomas Aquinas locum Jacobi exponit; Fides, per quam antè justus erat, duxit eum ad opera, seu monstrabat opera DEO placentiæ, & finem, ad quem erant dirigenda. Hinc Pererius Esavita bene scribit diss. 1. in cap. 4. Rom. num. 4. cuiuscumque operanti fides cooperatur, & docens quid agendum sit, & incitans ad agendum, & moderans in agendo, & dirigens actionem in eum finem, ad quem referri res oportet, & fulciens ac sustentans agentem, ne desinat, & ab agendo desista.

2. Quia

2. Quia dicit Jacobus, *hominem justificari operibus, non fide tantum*. Resp. Fides dicitur justificare sola, in foro poli, coram DEO, ubi fidelis apprehensio meriti Christi ad justitiam sufficit: opera justificant in foro soli coram hominibus, quatenus justitia fidei operibus bonis tanquam fructibus suis declaratur. Jacobus autem agit de justificatione coram hominibus, ut supra ostensum fuit: Ergo non potuit opera à fide abjungere.

CII.

3. Quia Jacobus addit, fidem Abrahæ ex operibus consummatam esse. *Id non potest aliud significare, inquit Bellarminus, nisi justitiam inchoatam per fidem, accepisse incrementum & perfectionem per opera*. Resp. Justitia, quæ coram DEO justus reputatur, non accipit incrementum, sed fides ibi sufficit: quæ quando foras progreditur ad homines, ibi sanè crescit per bona opera: illud verò non ad justificationem, sed sanctificationem hominis pertinet. Fit igitur hîc confusio duorum articulorum, qui tanquam causa & effectus à se invicem distincti sunt. Sensus autem phraseos Apostolicæ est, ut *Dionysius Charibusiensis*, scriptor Pontificus explicat, *quod magnitudo fidei, quæ tunc Abraham credidit DEO, postmodum est approbata DEO, ac alijs declarata, per hoc, quod filium suum paratissimum fuit offerre. Tunc itaq; publicè & quasi consummatè innotuit, quod antea DEO & Abrahamo ferè solis notum fuit, Abraham nimirum tantam in DEVM fiduciam habuisse.*

CIII.

4. Probat ex eo, quod dicitur, Rahab ex operibus justificata. *Neg; enim declarari potuit justa, inquit, cum esset meretrix*. Resp. sed opera meretricia, quæ ante adventum exploratorum exercuit, non potuerunt derogare ipsius justitiæ, quam habuit per fidem in futurum Messiam, qui populo huic adventitio promissus erat. Hanc ergo justitiam postea operibus bonis declaravit hospitalitate nimirum & caritate, quæ exploratores excepit. Idcirco epistola Hebr. II, 31. de ea testatur, *quod fidem habuerit, cum exciperet exploratores*, idemque constat ex Confessione ejus Jos. 2, 11. Tunc autem, quando fidei populo se adjunxit, meretrix esse desuit, alijsq; sanctioribus exercitijs suam sibi conversionem cordi esse, ostendit.

dit. Meretrix ergo vocatur à Jacobo, non quòd talis tunc esset, sed quòd antea fuerit, sicut meretrices dicuntur alios præcedere in regno DEI, *Matth. 21, 21.* cæci videre, claudi ambulare &c. *Luc. II. v. 4.* qui nimirum tales antea fuerunt, & Christus ad leprosum ingressus dicitur, *Matth. 26, 6.* hoc est, qui antea leprosus fuit, ut habet *Lyra in cap. 2. Iosue.* Non quidem desunt, qui Rahab tunc temporis adhuc cum exploratores ad eam diverterent, meretricem fuisse putant, & ejus sententiæ est quoque Bellarminus: sed quomodo potest locum hunc de secunda (quam vocat) justificatione exponere, si tum conversa, id est, justificata planè non fuit? Nihil itaque probavit Bellarminus suis argumentis. Frustrà autem laborat ostendendo, Apostolum Paulum de tali justificatione loqui, quâ ex impio fit justus. Id enim nemo nostrum negat: quia aliam justificationem non agnoscimus, quàm quæ est impiorum, sine ullo suorum meritorum interventu.

CIV.

Postremo loco quæstionem movet Bellarminus, quomodo & Paulus & Jacobus exemplo Abrahami utantur: *Credidit Abraham DEO, & hoc imputatum est illi ad justitiam,* & respondet ipse: *Utrumq; Apostolum loqui de secunda justificatione Abrahami, quâ ex justo fit justior;* & hîc prolixè conatur ostendere, Abrahamum jam tum fuisse justificatum, cum de eo dictum fuit, *Credidit Abraham &c.* Paulum autem exemplo Abrahami *Rom. 4.* docere voluisse, DEUM gratis justificare impium, hoc sensu: Si Abraham justus non est factus justior ex operibus sine fide, multò magis impius non poterit fieri justus ex operibus sine fide.

CV.

Sed non opus fuisset istâ prolixitate. Neque enim negamus, utrumque Apostolum agere de justificatione Abrahami jam renati, cujus operâ Paulus æquè à justificatione excludit, ac non renati, quem vocat impium. Sed hoc in quæstione est, an uterque Apostolus eandem justificandi rationem intelligat? Et hoc est, quod negamus. Paulus enim agit de justitiâ coram DEO, quæ solâ fide fit; Jacobus verò de justitia coram hominibus, quæ operibus bonis declaratur, Utrumque exemplo Abrahami rectè ostenditur. Nam & ille fide coram DEO justus factus, & obedientiâ suâ,

H

justus

justus coram hominibus declaratus est. Et hoc ipso facto Scripturam implevisse dicitur *vers. 23.* quia inde publicè constabat, quanta ejus fides fuerit, scripturamque non frustra dixisse, Abrahamum Deo promittenti impossibilia fidem habuisse. Quo pacto interpretatur istum locum *August: quest: in Gen: quest: 58. & Chryso-
mus homil: 47. in Mattheum.*

CAPUT XI.

De reliquis argumentis Bellarmini.

CVI.

*Resp. ad cap.
19. Bellarm.
in libr. 4. de
Iustif.*

Alia Scripturæ dicta affert Bellarm: cap: 19. quibus probare vult, hominem justum bonis operibus justiorum fieri: quæ pleraque omnia unâ vel alterâ responsione expediri possunt. Primum enim nonnulla dicta nihil aliud sunt quam exhortationes ad maturandam pœnitentiam, quæ nihil commune habent cum justitia propriorum meritorum. Tale est illud *Syracida cap. 18, 22. ne verearis usq; ad mortem justificari:* in græco est, *μη μείνης*, ne maneat vel procrastinet usque ad mortem absolutionem a peccatis petere. Talia sunt sequentia dicta ex *Rom: 6. exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem*, *2. Cor: 7. emundemus nos ab omni inquinamento carnis & Spiritus perficientes sanctificationem in timore Domini &c.*

CVII.

Nihil hîc de justitia operum, sed de studio pœnitentiæ saltem agitur. Semper enim opus habemus illa adhortatione Apostolica, *reconciliemini Deo, 2. Cor: 5, 20.* Deinde non negamus, hominem justiorum, id est, Sanctiorum fieri, & in studio pietatis incrementa quotidiana facere posse. Hoc verò incrementum justitiæ & sanctitatis non ad justificationem coram Deo pertinet, sed ad ejus affectum, sanctificationem videlicet. Tale est illud, quod jubemur servire justitiæ in sanctificationem, *Rom: 6, 19.* & perficere sanctificationem in timore Domini, *2. Cor: 7, 1:* quod Deus augere dicitur incrementum frugum justitiæ nostræ, *2. Corinth: 9, 10.* quod qui justus est, justificari adhuc jubetur, *Apo: 22, 11.*

CIIX.

In quibus dictis agitur de studio novæ obedientiæ, in quo Sancti

ti

1689.
cti quotidie crescere debent, cujusq; incrementum Deus largiri
vult recte agentibus. Quod si postremum locum de justitia fidei
intelligere velis, intelligendus est, non de incremento justitiae, sed
de perseverantia in collato beneficio justificationis. Tunc autem
perseveramus in isto beneficio, quando quotidie oramus, *Dimitte
nobis debita nostra.*

CIX.

Denique locus affertur ex Joh: 14. *Qui diligit me sermonem me-
um servabit, & Pater meus diliget eum:* in quo non notatur justitiae au-
gmentum, sed veri cultores Dei describuntur, quales non sunt, qui
caritatem Dei ore jactitant, sed observantia mandatorum eam
declarant.

CAPUT XII.

*De responsionibus Bellarmini ad dicta Scri-
pturae de imperfectione operum
bonorum.*

CX.

Nihil dicam hic de corruptela^a Bellarminiana^a qua phrasin^a *Resp. ad cap.*
Lutheri, *Omnia opera nostra sunt peccata*, traducit. Saepè hoc jam *20 Bellarm.*
monuimus, nec opus est crambe toties recocta. Sufficit hoc mo-
nuisse, phrasin istam loqui de imperfectione bonorum operum:
ideo enim peccata vocantur, quia justus in bono opere peccat
mortaliter, ut declarat *art: 36. Tom: 2. lat: ten: fol: 310.* Illud autem
peccatum non est ex substantia boni operis, (hæc enim contradi-
ctoria sunt: Peccatum esse, & opus bonum esse) sed ex concupi-
scentia carnis, qua omne bonum opus vitiat. Pro hoc ergo the-
mate pugnamus argumentis Scripturae, quod bona opera omnia
sunt imperfecta, seu peccato polluta: argumenta supra annotavi-
mus *disp. 1. precedente quæ est de Necessitate Bonorum operum ibi s. 76.*

CXI.

Ea, quæ Bellarminus hic proponit, pleraque sine certo auto-
re afferuntur, nec tamen eorum nos pudet: scimus enim eis id pro-
bati, quod nos intendimus. Primum ex Calvino laudat locum
Psal. 32. Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt pec-

H 2

cata:

cara: ex quo loco concludere ait Calvinum, totam vitam iustorum remissione indigere, quod non fieret, nisi in omnibus operibus peccatorum. Cui sententiæ opponit Bellarminus dicta Scripturæ, quibus opera hominum bona commendantur. Exempli gratia? *Psal. 1. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum. Psal. 119. Perambulabam in innocentia cordis mei, non proponebam oculis meis rem injustam, non adhaesit mihi cor pravum.*

CXII.

Respond. Si Calvinus existimat omnem actum hominis in se esse vitiosum, utique nos ad stipulatores non habet, sed tam crassus haud dubiè nemo est, quorsum enim Spiritus sancti regimen in renatis? quorsum exhortationes ad studium novæ obedientiæ? quorsum encomia virtutum & rerum benè gestarum, in quam sententiæ & nos dicta Scripturæ magno numero allegare possumus: sed cui bono? cum nemo sit nisi planè *à Deo*, qui hoc negarit. Verùm hæc est sententiæ: quòd omni vitæ nostræ tempore peccatis polluti simus, ac propterea perpetuam remissione opus habeamus, quia fons & irritamentum malorum adhuc in nobis est. Quo sensu Augustinus scripsit *lib. 21. de civit. DEI cap. 14. Tota vita mortalium pœna est, quia tota est tentatio.* Et *Bernh.* vitam hominis quotidianam vocavit pœnitentiam. Ideò quotidie orant omnes Sancti, dimitte nobis debita nostra: quæ precatione opus non est, si vita vel unius diei perfecta & immaculata est.

CXIII.

Deinde affertur à nostris Theologis locus ex *Psal. 143. Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Qui locus non tam imperfectionem, quam inutilitatem bonorum operum in iudicio DEI probat. Bellarminus triplicem responsionem affert. *i. hominem justificari non posse ex his, quæ ex se habet: posse autem ex ijs, quæ à DEO habet.* Resp. Sed David cum hæc oraret, renatus erat, non igitur agebat de operibus, quæ ex se habebat, sed de ijs, quæ ex DEO erant, hoc est, non de operibus ex libertate virium suarum profectis, sed à Spiritu sancto excitatis. His simpliciter justificationem derogat, haud dubiè nullam aliam ob causam, quam quòd imperfectionem justitiæ suæ agnoscit, & DEO justificanti impios justitiæ suam obtrudere non audet. Et hoc sensu Augustinus scribit super illum Psalmum: *Qui cum illo volunt*

1691.
volunt intrare in iudicium, nisi qui ignorantes DEI iustitiam suam volunt
constituere? ubi DEI iustitiam vocat, non opera à Spiritu DEI profecta,
sed gratuitam absolutionem à peccatis: nostram verò iustitiam, non opera à nostris viribus profecta, sed iustitiam operibus nostris innitentem. Quo sensu Paulus de Judæis etiam renatis & Spiritu DEI aliquandiu ductis scribit: Ignorantes iustitiam DEI, & suam querentes statuere, iustitia DEI non sunt subjecti. Rom. 10, 3.

CXIV.

2. Ait Bellarminus ex Gregorio, Davidem agere de peccatis venialibus, sine quibus hæc in vita esse non possumus: misceri enim operibus bonis opera quedam mala, quæ tamen si levia, & quotidiana sint, tamen in iudicio DEI non injustè puniri. Notetur itaque hæc confessio Ballarmini; unde sequitur; si talis est etiam hominis sancti iustitia, quæ pœnam iudicii divini ob adhærentia peccata mereatur, certè ipsa quoque iustitia sanctorum est imperfecta. Rursus, si venialia peccata iustitiæ admista in iudicio DEI puniantur, certè non possunt consistere in iudicio DEI; si non consistere possunt, utique non sunt levia nominanda (nisi respectu eorum, quæ violant conscientiam) nec præter Legem erunt, ut Bellarminus supra cap. 14. voluit, sed contra Legem, & in sese pœnis digna. Et hoc ipsum est, quod docemus, respectu peccatorum adhærentium, iustitiam hominis contaminari, & ad sustinendum rigorem iudicii divini minorem esse.

CXV.

3. Ait ex sententia Hilarii, Hieronymi, Arnobii, &c. Sententiam Psaltes esse, hominem non posse justificari, si comparetur ad DEVM, non quod in homine non sit iustitia vera, sed quia tanta est puritas & sublimitas iustitiæ DEI, ut omnis hominum & angelorum iustitia cum ea comparata iniustitia esse videatur. Sed Hieronymus super cap. 13. Ierem. hanc interpretationem hæreticorum esse ait; Hac ebrietate (inquit) quâ obliviscimur præceptorum DEI, & vitijs atq; peccatis impletur humana conditio, dicente Prophetæ: non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, non ad comparationem DEI, ut veteres & novi hæretici volunt, & patroni hæreticorum, sed ad scientiam ejus: homo enim videt in facie, DEVS in corde, & quod nobis interdum mundum videtur, illius oculis sordidum deprehenditur: Non ergo in comparatione, sed in scientia DEI, homo justificari non potest ex operibus suis, qui semper in iudicio DEI pravus reperitur, etiam si sibi

H 3

aliisque

aliisq; rectus videatur. Deinde si maximè interpretationem illam admitteremus, nihil tamen faceret ad causam Bellarmini: neque enim inde colligere potest, justitiam hominis esse absolutè perfectam, quæ in judicio Dei consistere possit. Quin potius contrarium hinc sequitur. Si enim justitia hominum non potest conferri cum justitia Dei, utique non erit perfecta hominis justitia in ipso renovata. Est enim imago justitiæ divinæ cum homine renato: jam verò quia talis homo rigorem judicij divini minimè sustinere, neque splendorem justitiæ divinæ ferre potest, sequitur utique, imaginem illam in homine imperfectam esse, perficiendam demum in altero seculo, ubi DEUS erit omnia in omnibus, & justitia nostra primævæ illi, quam in paradiso habuimus, undique conformis.

CXVI.

Tertio pro nostra sententia producimus locum *Eccles. 7. Non est homo justus, qui faciat bonum & non peccet.* Quo loco nihil clarius est ad demonstrandam bonorum operum imperfectionem, adeò ut ne quidem Bellarminus multum contradicat. Nihil enim aliud dicit, quam docere Ecclesiasten, neminem esse tam justum, qui semper bonum faciat, omnes enim aliquando peccare. Id verò nos quoq; dicimus, & nequaquam in ea sumus sententia (quam Bellarminus Luthero affingit) quasi homo justus peccet eo ipso, dum bonum facit. Scimus enim substantiam operis in se bonam esse, sed peccatum etiam homini sancto inhabitans, & quotidiani illi lapsus opera etiam optima contaminant, & imperfecta reddunt, ita ut in judicio DEI consistere non valeant.

CXVII.

Quartus locus est Esaiæ cap. 64. Facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus mulieris menstruatae universa justitia nostra. Hunc locum ad rem non pertinere, ait Bellarminus, propter tres rationes: Prima est. Quoniam non loquitur Esaias de justis hominibus, sed de insignibus peccatoribus, ob quorum scelera tradenda erat civitas & totus populus in manu regis Babyloniae. Quodq; Esaias in persona ejusmodi hominum loquatur, probare conatur i. exinde quod dicit Propheta: Ecce tu iratus es & peccavimus: DEUS autem non irascitur justis, sed tegit peccata eorum. Ergò loquitur de impiis. *Resp.* Ratio hæc nihil probat. Nam DEUS irascitur peccatis, & odit illa ubicunque inveniatur, & licet peccatoribus pœnitentiam agentibus.

tibus misereatur, ita ut peccata eis non imputentur, nec æternis pœnis puniantur, tamen à communibus periculis, quæ univ-
sum populum involvunt, non sunt immunes. Id verò ne faciat Dominus in ia sua, Propheta suo & totius populi nomine depre-
catur.

CXVIII.

2. Ex eo probare vult, quod dicitur: *Non est qui invocet nomen tuum, non est qui consurgat & teneat te. At iusti DEVM invocant: Ergò non de iustis, sed in persona impiorum loquitur Propheta.* Resp. Est synecdoche Scripturæ usitata itaque fieri solet, quando Sancti pro totius populi delictis orant, ut & ea sibi per nos omnia faciant communia, quorum tamen ipsi consocii non sunt. Sic Esaias hic dicit, neminem serio & ex animi sententia in hisce calamitatibus ad Deum clamasse, ita ut oratione sua DEVM teneret, cum tamen ipse iam clamaret. Sic Dominus ipse conqueritur Ez. ch. 22, 30. se quasi visse virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus pro terra, ne dissiparet eam, seque non invenisse talem: & tamen præ cæteris Jeremias erat, qui ardentissime pro populo precabatur, Jer. 7. & 11. Ita Paulus non in persona impiorum loquens, nec ipse inter impios numeratus, se tamen includit quoque iis, qui à Domino iudicantur, eo quòd seipsum non dijudicaverint. Nam *si nosmetipsos dijudicaremus (inquit) non utiq; iudicaremur: dum iudicamur autem à Domino corripimur* &c. 1. Cor. 11, 31. & similia exempla passim sunt obvia in Sacris, ubi valdè absurdum esset dicere, semper in huiusmodi locis in persona eorum sermonem fieri, qui delictorum illorum sunt complices. Alii de precibus publicis & solennibus in templo verba hæc intelligunt, quales tunc fieri non poterant, cum templum esset exustum, ut v. 11. dicitur.

CXIX.

3. Objicit præterea Bellarminus. Esaiam opera Justorum perpetuò laudare, & dicere, esse & Deo placita & accepta in odorem suavitatis: ideò non potest eadem vocare sordes & pannum menstruatam: hæc n. à Deo in odorem suavitatis acceptari non possunt. Hic verò ea repetenda sunt, quæ supra diximus, quatenus videlicet opera sanctorum Deo placeant, nimirum partim quia legi Dei conformia, partim quia persona per Christum Deo reconciliata. Inde verò non sequitur, operibus illis nullas prorsus adhærere sordes, quæ in se considerata Deo displicent, sed in persona reconciliata regun-

reguntur merito Christi. Nam Bellarminus ipse diffiteri non potest, reperiri in sanctis etiam peccata venialia, quæ in iudicio DEI non injustè puniantur, quemadmodum paulò antè in hoc capite dixerat, vide thes. 112. Nihil ergò probavit Bellarminus suis rationibus.

CXX.

Quòd autem Esaias non in persona impiorum loquatur, sed nomine totius populi, ne quidem sanctis exclusis, id ex textu facili negotio ostendi potest. Primum enim negari non potest, esse has publicas preces Prophetæ, quas interponit pro toto populo instante publica calamitate; cui non saltem pacem & benedictionem a DEO impetrare vult, sed & ut impetret rogat, peccata ejus seriò confitetur, ad exemplum *Esdræ c. 9* & *Dan. c. 9*. Ergò fideles hîc excludi nò possunt. Deinde agit de lætantibus & justitiam facientibus, v. 5. & mox addit: *Eccè tu iratus & nos peccavimus*; non ergò potest justitiam facientes excludere: sed de his quoque dicit, & vel in primis, quòd omnis ipsorum justitia in conspectu DEI sordida & sordidata sit. Præterea satis universaliter loquitur, *Omnes nos, universi*, &c. & ne quis more Bellarminiano excipiat, dici hæc per synecdochen saltem de omnibus impiis, mox semetipsum explicat Esaias, quòd nimirum intelligat *omnes qui sunt opera manuum DEI, & quorum DEVS pater est, v. 8. quiq; sunt populus DEI, v. 9.* à quibus certè fideles & sancti excludi nequeunt.

CXXI.

Et hoc pacto intellexerunt hæc Prophetæ verba sancti Patres: *Origen. in cap. 6. Gal. Quis rectè super castitate suâ gloriabitur, cum Prophetæ dicit: quis gloriabitur, se castum habere cor? vel super justitia sua? cum audiat DEVM per Prophetam dicentem, quia omnis justitia vestra, sicut pannus mulieris menstruata.* Et *Bernhardus Homil. 5. de verbis Esaiæ: Vidi Dominum sedentem &c. Nostra (inquit) si qua est humilis justitia, recta forsitan, sed non pura: nisi fortè meliores nos esse credimus, quàm Patres nostros, qui non minùs veraciter, quàm humiliter agebant: omnes justitia nostræ tanquam pannus menstruata mulieris. Quomodo enim pura justitia, ubi adhuc non potest culpa deesse? Recta proinde interim videri potest justitia hominum, si tamen peccato non consentiant, ut non regnet in eorum mortali corpore.* Sic ergò primæ rationi satisfacimus, quâ ostendere voluit Bellarminus locum Esaiæ ad rem non pertinere.

Altera

CXXII.

Alter a: Si maximè loquitur de omnibus, tamen non de omnibus pro omni tempore, sed solum pro eo, quo tradendi erant, propter summa ipsorum scelera, in captivitatem Babylonicam: unde non sequitur, ergo omni tempore ipsorum opera erant mala. Respons: Sed quid hoc ad rem? Posito enim hæc ita habere, satis est, quod & piorum iusta opera accusantur, ut imperfecta. Facile enim largimur, pios non semper peccare, peccatum tamen habere, quo ipsorum iustitia contaminetur, Scriptura testis est, adeò, ut mendacij arguat omnes eos, qui peccatum se habere negaverint, 1. *Job*: 1, 8. At enim certum est, Esaiam non saltem confiteri peccata illius temporis, quia ostendit peccata populi esse causam deportationis Babylonicæ. Hanc verò causam etiam peccatis Patrum suorum tribuunt Prophetæ Domini, & notum hoc erat in populo Dei, ita ut proverbij loco dicerent: *Patres comederunt uvam aserbam, & dentes filiorum obstupuerunt* *Ier*: 31, 29. *Ezech*: 18, 2. Constat igitur Esaiam Patres suos adeoq; populum totum omni tempore peccati reum agere.

CXXIII.

Tertia ratio Bellarmini hæc est: loquitur Esaias tantum de iis operibus, quæ homines iustitias esse putabant, ut sacrificia & neomeniæ &c. quæ, quia sine fine non bono faciebant, nec sicut oportebat, merito panno menstruatæ comparantur. Unde concludit, non agere Esa: jam de operibus iustorum. Sed est hæc glossa contra textum, in quo universæ iustitiæ hominum accusantur. Neq; enim peccatis contra ceremoniale legem, sed maximè contra Decalogum, captivitatem Babylonicam promeriti erant. Negari itaq; non potest, Prophetam omnia omnium hominum opera etiam optima accusare, ut imperfecta, & peccatis contaminata, ita ut in iudicio Dei consistere non possint.

CXXIV.

Deniq; quod de Luthero additur: non equidem negamus Lutherum *Tom*: 3. *lan*: *lat*: *fol*. 434. in Commentariis super hunc Prophetam paulò aliter hunc locum interpretati: *Propheta enim* (ait) *cum videt multos bonos viros in captivitatem abductos, ut fuere Nehemias, Esras & alij, dolet, quod ob malorum impietatem iusti homines diutius in captivitate detineantur, quasi dicat, Abrahamo propter quinq; iustos condonasset*

I Sodo-

Sodomam; hic plures boni sunt, & tamen tu perinde cum eis agis, ac si ipsi quoque impij essent & immundi. Coguntur ferre poenam impietatis, quanquam ipsi sint justi, perinde ac si ipsi quoque peccassent. Hæc Lutherus; Ubi tamen neque sermonem Prophetæ in persona impiorum factum esse scribit, neque sententiam de imperfectione Justitiæ humanæ ex hoc loco confirmari posse abnuit. Ita enim scribit: *Hoc loco aliquando usi sumus contra Justitiam humanam: Bona quidem sententia est, sed non propria hujus loci.* Bonam igitur sententiam quam & ipse olim amplexus erat in *assertione artis: 31.* & qua sancti Patres usi sunt, non damnavit, ut Bellarminus facit: Sed commodiorem saltem Prophetici textus explicationem quærit, quæ neque Pontificiis suffragatur, neque nostræ sententiæ quidquam officit. Quæ de re cuiusvis liberum sit iudicium.

GXXXV.

Quintus locus, quo confirmatur imperfectio Justitiæ nostræ petitus à Luthero ex Oratione Dominica in *assert: art: 2. Tom: 2. lat. Ien: fol. 297. b. Sola Oratio Dominica, inquit, nonne omnes concludit sub peccatum, dum omnibus quantumlibet sanctis, mandat orare, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua? Quid confitetur, qui petit fieri voluntatem Dei, nisi sese nondum plenè facere voluntatem Dei, & per hoc esse inobedientem Deo? Neque enim factis his verbis oratur: hic solum salvus, qui agnoscit & deprecatur suam inobedientiam, ac in quantum orat ac agnoscit, tantum facit voluntatem Dei, id est, in Spiritu, sed in carne, contra quam sic orat, nondum facit. Ita qui petit sanctificari nomen Domini, nonne fateatur nomen Domini adhuc in se pollui ex parte? Quoad dolens deprecatur & impletur illud in eo, Rom: 7. Quod nolo malum hoc facio, quod volo bonum non facio. Sic qui advenire regnum Dei petit, certè servum diaboli se ex parte confitetur, cum Apostolo dicens: video aliam legem in membris meis captivantem me in legem peccati.* Hæc Lutherus.

CXXXVI.

Ad quæ Bellarminus duo regerit: 1. non solum peti posse, quod non habemus, sed etiam conservationem ac incrementum eius quod habemus, 2. illud; fiat voluntas tua &c. ita posse intelligi, ut petamus conversionem infidelium, qui nomine terræ intelligantur, & ut faciant voluntatem Dei rogantur, sicut fideles, qui nomine cœli intelligantur.

Resp: ad 1. utrumq; petitur, & ut sanctificetur nomen Dei inter nos, & ut sanctificatio illa inter nos conservetur. Utrobique autem id, quod nondum habemus, petitur. Alias vel ratio docet, absurdum esse, illud petere, quod jam in manibus habemus. Rectè ergò Lutherus imperfectionem nostram docet exinde, quod sanctificationem nominis divini in nobis quotidie petere jubeamur: si enim perfecta in nobis esset, petitione opus non esset. Ad 2. ineptum est dicere, pro conversione infidelium peti, quando rogatur, ut voluntas Domini fiat in terris. Nam indefinite ab incolis terræ exigitur executio voluntatis divinæ: Talis autem non sane saltem impij, sed & fideles multi, quibus Deus terram possidendam dedit. Hæc ergò est sententia petitionis: *Velit Deus clementer Spiritus Sancti gratia efficere, ut ab omnibus qui hanc terram incolunt, voluntati Dei tam perfecte satisfiat, ac ab Angelis in cælo.* Talis angelica perfectio suspiriis quidem Christianorum expetitur, sed in hac imbecillitate carnis speranda non est: interim tamen hisce precibus ad perfectionem contenditur. Et ita petitionem hanc exponit ipse Bellarminus, sui ferè immemor lib: 1. de bonis operibus in partic: cap. 6. ubi hanc vocat expositionem communem & planè literalem, ut per cælum intelligatur cœlestis Hierusalem, seu Ecclesia triumphans, per terram Ecclesia, quæ militet & peregrinetur in terris, & ita exponere dicit omnes Patres. Cur ergò nobis novam aliquam expositionem hinc excogitat? Sed hæc hæctenus.

CXXXIIX.

Addit insuper Lutherus ex quinta petitione probationem imperfectæ nostræ justitiæ. Nam quotidie petimus remissionem peccatorum: ergò quotidiana peccata in nobis quoq; agnoscenda sunt. Ait Bellarminus hanc petitionem non pro omni opere fieri, sed pro veniali saltem peccato quod est in Sanctis. Resp: Etiam nos hoc dicimus. Illa verò venialia peccata sunt in sese morte digna, & plecterentur etiã æterna morte, nisi fieret remissio per Christum. Ea igitur quoties petitur, toties imperfectio justitiæ nostræ agnoscitur etiã ab invitis. Quorsum enim remissione peccatorum nobis opus esset, si perfecte justii essemus? Mirum autè est negare Bellarminum preces illas fieri pro concupiscentia, cum tamen non neget

fieri pro peccato veniali? Quod enim Augustinus scribit, *Non esse opus dicere, dimitte nobis debita nostra, pro concupiscentia quæ est in nobis, nisi motibus ejus voluntate consentiamus*: ad hoc supra respondimus, cap. 9. quia nimirum ejus reatus in lavacro baptismi jam sublatus est. Cum verò materiale hujus peccati quotidie sentiamus in mortali nostro corpore, ideò petitione opus est, ne illud nobis imputetur. Et hæc ad responsiones Bellarmini.

CAPUT XIII.

De Exceptionibus Bellarminianis ad dicta Patrum.

CXXIX.

*Resp. ad cap.
21. Bellarm.*

Possemus hoc caput præterire: sed quia habet specimen egregium artificij Jesuitici, quo etiam ex sole meridiano facere possunt tenebras, quibus Patrum sententiæ obscurant, sicubi in rem suam non faciunt, idcirco pauca addam: Primum; cum Cyprianus conqueritur *hominem non posse infestationibus Diaboli resistere singulis, nam si avaritia prostrata est, exurgit libido &c.* ait ille, *Cyprianum loqui de miseria hujus vite, quæ tota militia & tentatio est super hanc terram: ubi una tentatione devicta continuo oritur alia &c.* Sed obsecro te, num illæ tentationes Satanicæ non obsunt perfectioni hominum? Hoc si negat Bellarminus, negaverit etiam avaritiam aut libidinem peccatum esse. Contra hæc ergò vitia cum decertatur, certè contra peccatum decertatur quod certamen justitiam illorum etiam qui vincunt, imperfectam reddit.

CXXX.

Deinde; labi in peccata Bellarmino justitiæ perfectionem non impedit: & sic existimat, *Peccata fateri, & nova quotidie peccata perpetrare cum perfecta justitia stare posse*: quod *ἡ δόξα* credat Judæus apella: nos Hieronymo fidem habemus, dicenti: tunc nos justos esse, quando nos peccatores fatemur, justos nimirum, imputatione gratuita justitiæ CHRISTI.

CXXXI.

Tertio; Cum Augustinus sanctè affirmat, plenissimam caritatem esse in nemine, quamdiu hic homo vivit, & si caritas minor est,

est,

est, quam esse debet, peccatum esse, id ita interpretatur Bellarminus, quasi Augustinus imperfectionem illam & defectum in nobis ratione concupiscentiæ largo modo peccatum & vitium nominet, cum tamen non sit propriè peccatum. Verùm cum B. Luthe-
 ro respondemus ex assert. art. 2. *Non licet ulli Angelorum, nedum
 ipsi hominibus verba Dei pro suo sensu interpretari, ut, quod,
 ille peccatum aperte vocat, illi defectum interpretentur. Apo-
 stolus enim manifestè dicit, se captivum duci in legem peccati,
 & concupiscentiam auctoritate legis cognitam à se, peccatum,
 quam iterum vocat peccatum in carne sua habitantem, Rom: 7.
 Quomodo enim non verè erit peccatum, cum ad hoc, ut verè
 peccatum esse probet, adducat legem prohibentem concupiscere,
 & fateatur sese concupiscere non posse, ac per hoc verè non de-
 fectu tantum, sub peccato contra legem facere. Nam & ipsimet
 cogentur hoc peccatum dicere, quod contra legem sit, quocunq;
 modo. At defectus ille, quem extenuando peccatum sic vocant,
 certè contra legem. Quod si hoc loco sic licet verbis Dei abuti, ut
 peccatum non peccatum dicamus: quomodo resistemus neganti
 in universum omnia peccata, in tota scriptura dicenti, quod
 adulterium, homicidium, idololatria quoq; non sit peccatum,
 sed defectus & pœna peccati. Si ergo huic resisti debet, oportet,
 ut peccatum simpliciter, præsertim ubi legis prohibitio adduci-
 tur, cujus comparatione probetur, accipiatur pro vero peccato,
 aut eludemus totius Scripturae auctoritatem &c.*

CXXXII.

Quartò; dictum Augustini, *Va etiam laudabili vite hominum si
 remota misericordiâ discussis eam, ita eludi posse putat, quod dicit, Vi-
 tam hominis laudabilem propter opera bona, egere misericordia in iudicio pro-
 pter venialia peccata.* Et hoc est, quod nos volumus, indeq; conclu-
 dimus: Vita laudabilis, quæ eget misericordiâ, non est perfectè ju-
 sta: nam ubi locum habet misericordia, ibi aliquid remittet iusti-
 tia. Talis autem est vita Sanctorum. Ergò. Manet itaq; locus Au-
 gustini pro nostra sententia firmus.

Quintò; cum Augustinus scribit, justitiam hominis hanc in vita perfectam nominari, ut ad ejus perfectionem pertineat etiã ipsius imperfectionis & in veritate agnitio, & in humilitate confessio: tunc responder ille: *Augustinum justitiam imperfectam nominare tantum in comparatione ad justitiam beatæ vitæ: nusquam autem imperfectionem illam peccatum appellare, sed potius justitiam illam suo modo perfectam.* At verò nos etiam perfectiorem fore judicamus justitiam beatorum, quam est hac in vita; non tamen inde sequitur, quod hinc perfecta sit, & legi Dei undiquaq; congrua. Nam spuriam illam perfectionem, cui multa adhærent peccata venialia, & tamen absoluta esse dicitur, ignoramus. Quando autem Augustinus justitiam Sanctorum hanc in vita quodammodo perfectam nominat, id non nisi in comparatione facit ad alios homines, quemadmodum Noah dicitur perfectus in generationibus suis Gen: 9.

CXLIV.

Sextò; cum Gregorius scribit, *Omne virtutis meritum esse vitium, si ab interno arbitrio districtè judicatur,* ait ille: *illud districtè judicari, idem esse, ac judicari ex his, quæ homo ex se habet, remotis donis gratiæ Dei.* Sed hoc falsissimum esse ex eo patet, quod Gregorius de Jobo loquitur, qui renatus erat & opera bona faciebat, non ex suis viribus, sed Spiritus Sancti gratia. De eo ergò dicit, quod, si illis operibus suis, quæ a Spiritu Sancto proficiscebantur, aliquod virtutis meritum quæreret, vitium incursum sit: Tales enim cum Deo contendere non possunt, nec in ejus judicio ad momentum usq; consistere, Job testatur cap: 15.

CXLV.

Septimo; Quando Gregorius scribit, *Vitam Iustorum in examine Dei rigaroso succumbere,* negare id non potest Bellarminus, sed addit, *Iustos non ita succumbere, ut ad pœnas destinentur æternas, sed quoniam pœna aliqua saltem purgatoria temporariâq; mulcentur.* Sed est hoc *λίαν πύρα ἀίτνια.* Contrarium testatur Scriptura, quæ eos, qui in judicio Dei succubuerunt, non in purgatorium, sed in æternum ignem remisit, sicut scriptum est, qui non credit, jam judicatus est Job. 3. & ad maledictos dicitur: *Ite in ignem æternum, Matth. 24. maledicti*

dicti autem sunt, qui non manserunt in omnibus, quæ scripta sunt in lege *Deut: 27.* Sub hac maledictione etiam vita Justorum succumbit, si accurato examine Dei excutiatur, quia non raro a lege Dei exorbitavit.

CXLVI.

Octavo; quando Gregorius scribit, *Nos quanquam rectis operibus insudemus, veram tamen munditiam nequaquam apprehendere, sed imitari;* dicit Bellarminus, *Gregorium per munditiam intelligere munditiam beatorum & Angelorum, cujus comparatione nostra mundities vera non esse videatur.* Sed Gregorius allegato loco de mundicie nostra non comparatè, sed absolutè loquitur, quod ex adjecta ratione, cur munditia nostra vera non sit, apparet, quia nimirum pœna corruptionis adstringimur. Hæc ergo facit munditiam nostram per se immundam, juxta illud: *Quis dabit mundum de immundo conceptum semine? Job: 14.* Et hanc ipsam ob causam mundities nostra ad munditiam Dei & beatorum conferti non potest, quia multis modis corrupta, & per consequens in suo genere nequaquam perfecta.

CXLVII.

Nonò; cum idem Gregorius scribit, *Bona nostra opera non esse pure bona,* hoc ita intelligit Bellarminus, *quod non omnia possint esse pura, quia peccata venialia multis adhaereant.* Sed indefinitè loquitur Gregorius de bonis operibus: & supra ostensum, quod omnibus admista sit concupiscentia prava in renatis omnibus residua. Notandum autem est, quod fatetur Bellarminus, peccata etiam venialia, si non misericorditer remittantur, impedire ab ingressu illius regni, in quod nihil coinquinatum intrare potest. Quod si verum est, uti est verissimum, falsum erit, quod alibi docent Romanenses, venialia peccata natura sua esse talia. Aliud enim ex hac assertione constat, peccata nempe fieri venialia propter remissionem gratuitam, naturam autem sua regno cœlorum excludere.

CXLIIIX.

Decimò; Ad dictum Bernhardi, locum Esaiæ, *Omnes justitie nostræ sunt tanquam pannus menstruatae mulieris* exponentis de imperfectione justitiæ nostræ, nescit Bellarminus quid respondeat. Ait enim

enim, *Bernhardum, justitiam rectam, id est quæ in peccatum letale non consentiat, admittere, unde sequatur, bona opera non esse peccata mortalia. Sed rectam justitiam vocat Bernhardus, legi DEI consentaneam & non pro lubitu nostro factam: talem agnoscit in fidelibus: sed puram esse negat, hoc est omni labe carentem, hoc enim in hac corruptione carnis nostræ impossibile est. Quomodo enim pura justitia, inquit, ubi non potest adhuc culpa deesse? Unde satis liquet, quæ mens Bernardi fuerit. Sed de his jam satis multa.*

CXXXIX.

Ipse DOMINUS noster JESUS CHRISTUS, & DEUS, & Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, & spem bonam in gratia, exhortetur corda nostra, & confirmet in omni opere & sermone bono, *1. Thessal. 2, 17. nosque omnes ex hoc regno gratiæ suæ tandem promoveat ad regnum gloriæ, ubi, ut Augustin. lib. 1. Retract. cap. 16. loquitur, perfectissimè lex æterna servabitur, & illa duo præcepta de diligendo Deo & proximo, non in lectione, sed in ipsâ perfectâ & sempiternâ dilectione tenebimus.*

F I N I S.

ERRATA.

Tb. 7. lin. 12. lege Decalogum NOBIS. th. 35. lin. 10. vos. th. 36. l. 21. quàm. th. 38. l. 6. circumcidamini. th. 68. l. 2. pro & l. 1.

INDEX DISPUTATIONUM

hoc volumine contentarum.

1. Disputationes tredecim pro aureolo Visitationis Misrice libello. D. Balduni.
2. Collegium S.S. Trinitatis, in q̄ doctores disputat. de mysterio Trinitatis eisdem. pag. 391.
3. De Anathematismis. Balduni. p. 671.
4. Disputationes 7. de Vera Christi Veritate. Jacobi Martini. p. 735.
5. Disputatio Theol. de Consensu Theologie Photiniana cum Calviniana. D. Balduni. p. 975.
6. Disputationes tres de Pana Vita. D. Balduni. p. 1055.
7. Principia Theologiae Fanatica. D. Nicolai Hünni. p. 1171.
8. De primario effectu & fine vere fidei seu de Justificatione. D. Meisneri. p. 1231.
9. Quaestiones vexatae. Meisneri. p. 1331.
10. De Persona Christi. eisdem. p. 1475.
11. De quodam thomatibus ad locum de Coena pertinentibus. D. Nicolai Hünni. p. 1495.
12. De indulgentiis Pontificiis. D. Franzij. p. 1527.
13. De impletione legis. D. Balduni. p. 1531.

Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines across the upper half of the page.

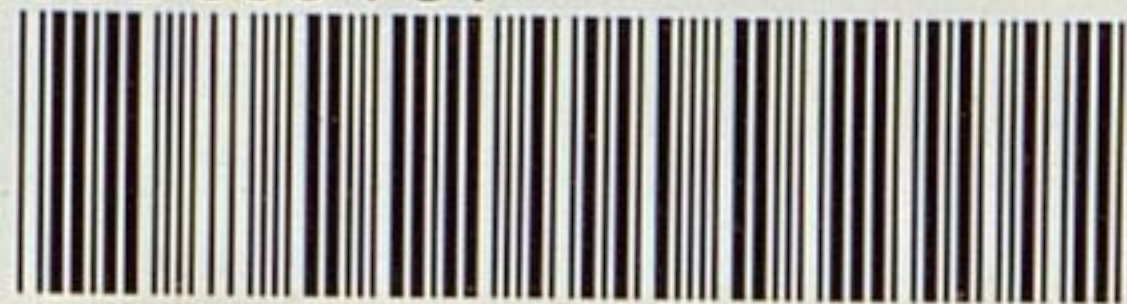

ULB Halle

3

003 850 781

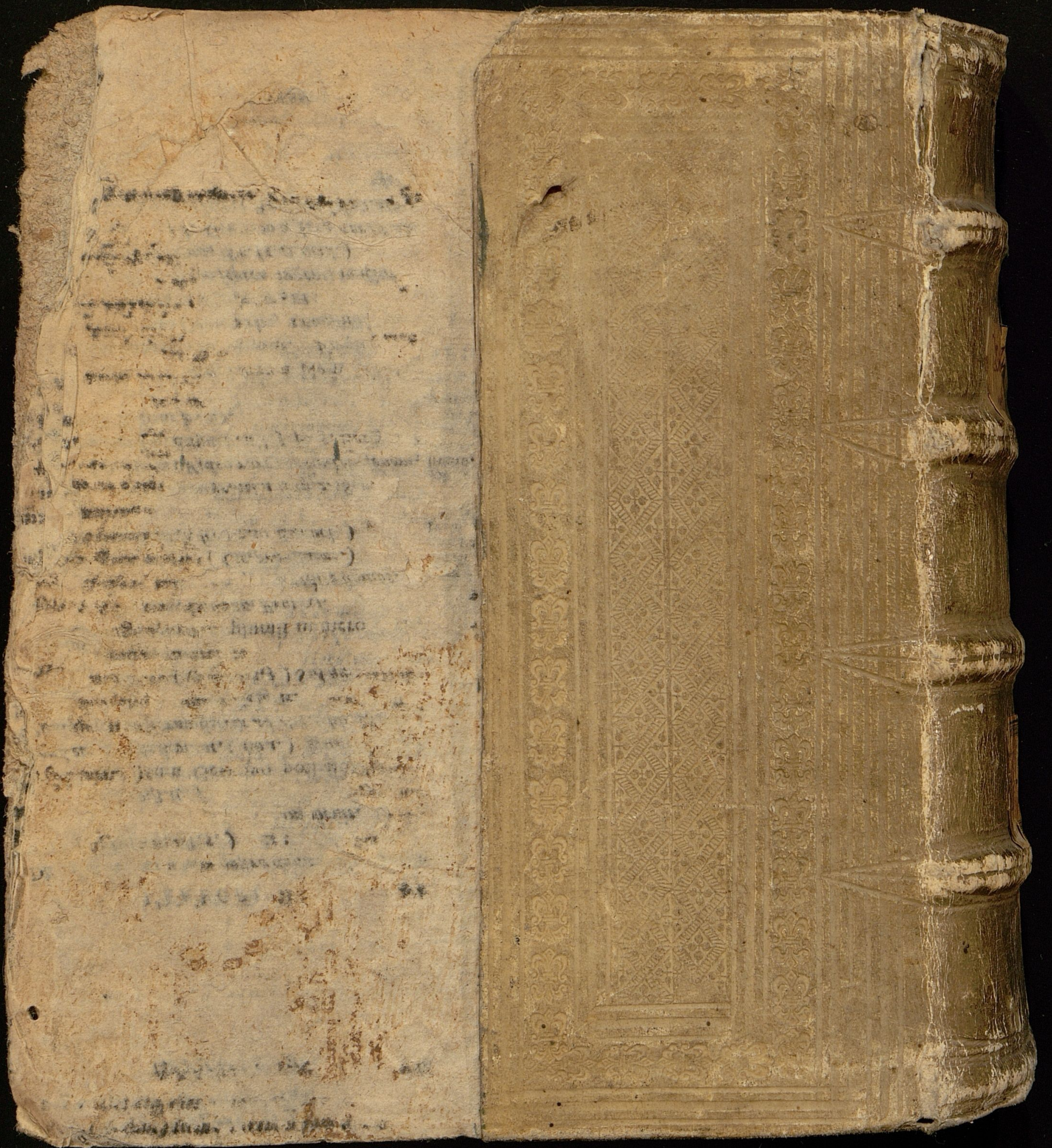

VJ 17

IA → OL

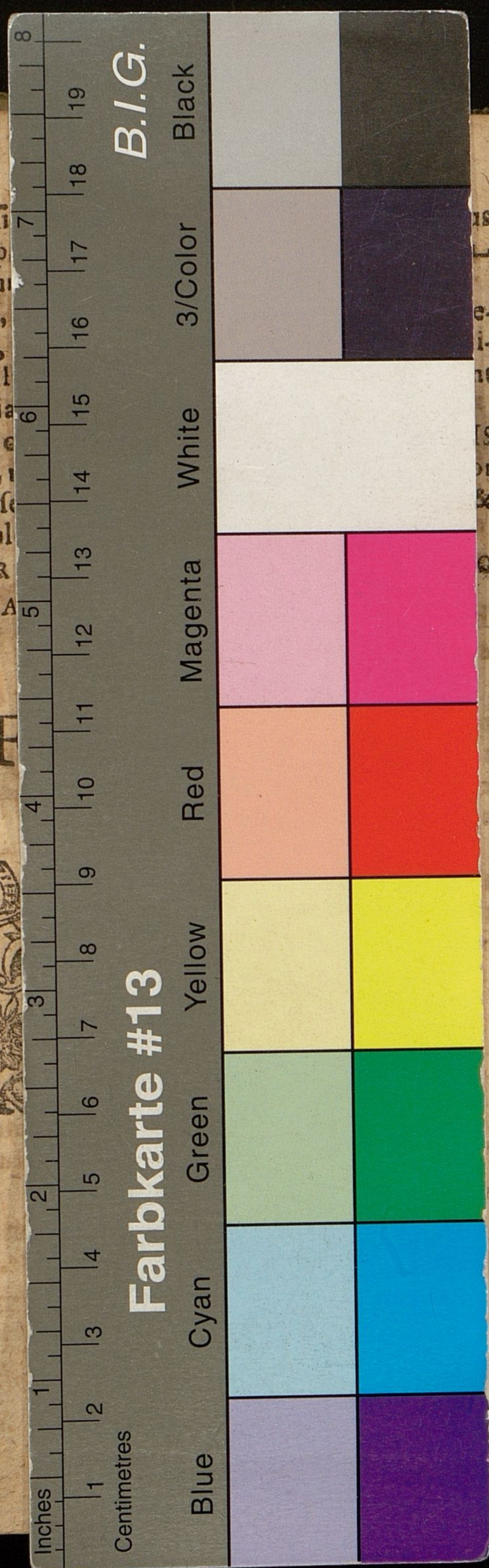

clesi
Pap
spu
unt,
uit,
VII
a alia
est e
pa,
ica se
ecul
ER
PA
H

DISPUTATIO ORDINARIA ^{1631. n2)}
De ¹³
IMPLETIONE ⁴²
LEGIS

Opposita disputationi Bellarmini
de Veritate bonorum Operum, quam habet
lib. 4. de Justificatione à cap. 10.
usq; ad finem libri.

*Et publici exercitij gratiâ proposita in inclytâ
Academia Vittebergensi*

PRÆSIDE
FRIDERICO BALDUINO
Doctore, Professore & Superintendente.

RESPONDENTE
M. BALTHASARE FURMANNO
Wittebergensi, Collegij Philosophici
Adjuncto.

*Habebitur, volente Domino, ad d. 5. Novemb. horis
& loco solitis.*

WITTEBERGÆ,
Ex Officinâ Typographicâ Johannis Gormanni,
Anno M. DC. XIX.

975.

975.

975.

